

Zarząd Zieleni
m.st. Warszawy

Ogólnopolskie
Towarzystwo Ochrony Ptaków
BirdLife Polska

Park Morskie Oko

Park Promenada

Park Szustrów

Skwer Gwiazda Polski

Raport z inwentaryzacji ornitologicznej
wykonanej w okresie 12.03.2025 r. – 28.02.2026 r.

Adam Dmoch i Fatima Hayatli

Warszawa, 15 kwietnia 2026 r.

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Charakterystyka terenu badań	5
2.1. Opis miejsca badań	5
2.2. Kwerenda archiwalna	11
3. Materiały i metody	16
3.1. Założenia metodyczne	16
3.2. Daty kontroli	19
3.3. Opracowanie wyników	20
4. Wyniki	20
4.1. Awifauna parku	20
4.2. Awifauna przelotna i ptaki zalatujące	23
4.3. Awifauna zimująca	26
4.4. Awifauna lęgowa	28
4.6. Przegląd gatunków lęgowych w całym parku	30
5. Wytyczne do gospodarowania terenem pod kątem ochrony awifauny	41
5.1. Stan siedlisk	41
5.2. Zagrożenia	42
5.3. Zalecenia	44
6. Dyskusja i wnioski	46
6.1. Charakterystyka awifauny	46
6.2. Podsumowanie i wnioski	47
7. Spis literatury	47
8. Załączniki	49

1. Wstęp

Jednym z wyzwań współczesnych miast jest pogodzenie ich rozwoju z równoczesnym zachowaniem różnorodności biologicznej oraz kompensowaniem skutków zmian klimatycznych. Narzędziami ułatwiającymi zarządzanie miastem w sposób sprzyjający ochronie przyrody, a także uwzględniający usługi ekosystemowe, są strategie i inne dokumenty przyjmowane na różnych poziomach – od dokumentów samorządowych po unijne. W przypadku Warszawy lokalnymi dokumentami wyznaczającymi kierunki rozwoju miasta, również w kontekście ochrony przyrody, są m.in. Miejski Plan Adaptacji (MPA), Program ochrony środowiska dla m.st. Warszawy na lata 2025–2030 oraz Strategia #Warszawa2030. Podstawą do podejmowania odpowiednich działań są wyniki badań naukowych oraz inwentaryzacji przyrodniczych.

Miejskie tereny zieleni pełnią wiele funkcji, m.in. krajobrazowe, klimatyczne, wodochronne czy rekreacyjne, a przede wszystkim stanowią ważne enklawy różnorodności biologicznej w obszarach zurbanizowanych. Zbadanie bioróżnorodności wszystkich organizmów danego terenu na poziomie gatunkowym jest bardzo trudne, dlatego konieczny jest wybór odpowiedniej grupy taksonomicznej możliwej do monitorowania. Ptaki są zwierzętami stosunkowo łatwymi do wykrycia, a jednocześnie wykazują zróżnicowane preferencje siedliskowe i pokarmowe, co czyni je bardzo dobrym wskaźnikiem stanu środowiska (Michalicha, Mitrus 2018). Obserwacje gatunków ptaków występujących w siedliskach parkowych dostarczają cennych informacji na temat jakości tych siedlisk.

Choć awifauna miast zazwyczaj charakteryzuje się niższą bioróżnorodnością niż awifauna terenów nieurbanizowanych, wiele gatunków przystosowało się do życia w sąsiedztwie człowieka (Luniak 2006). Procesy zachodzące na tych terenach określa się jako synantropizację (zmniejszanie dystansu ucieczki przed człowiekiem, zamieszkiwanie w pobliżu osiedli ludzkich) oraz synurbizację (zasiedlanie miast). Zjawiska te dotyczą wielu gatunków zwierząt, w tym ptaków. Szczególną uwagę należy zwrócić na proces synurbizacji (Andrzejewski i in. 1978). Adaptacja wielu gatunków ptaków do życia w środowisku miejskim zachodzi dynamicznie i nie jesteśmy w stanie dokładnie przewidzieć jej efektów. Przyjmuje się, że gatunki o wysokiej tolerancji środowiskowej potrafią przystosować się do życia w sąsiedztwie człowieka. W czasach, gdy wpływ człowieka na środowisko stale rośnie, naturalne ekosystemy zanikają, a urbanizacja postępuje, konieczne jest uważne monitorowanie składu gatunkowego awifauny na terenach zieleni miejskiej. Jest to istotne, ponieważ stanowi on dobry wskaźnik skuteczności działań ochronnych, a także pozwala ocenić efektywność zabiegów pielęgnacyjnych oraz innych działań kształtujących krajobraz i strukturę środowiska parków miejskich, a także umożliwia identyfikację zagrożeń dla bogactwa przyrodniczego zieleni miejskiej i ich minimalizowanie.

W okresie od 12 marca 2025 r. do 28 lutego 2026 r. przeprowadzono inwentaryzację ornitologiczną wybranych obszarów zieleni m.st. Warszawy, położonych w dzielnicach Mokotów, Ochota oraz Praga-Południe. Celem badań terenowych było określenie składu awifauny w cyklu rocznym (gatunków lęgowych, przelotnych i zimujących). Na podstawie uzyskanych wyników sporządzono sprawozdanie z realizacji zadania oraz wskazano zagrożenia i zalecenia dotyczące gospodarowania terenem w kontekście skutecznej ochrony ptaków. Inwentaryzacja stanowiła kontynuację prac podjętych na zlecenie Zarządu Zieleni w 2022 roku oraz w latach 2023–2024.

Prace zostały zrealizowane przez Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków na zlecenie Zarządu Zieleni m.st. Warszawy.

2. Charakterystyka terenu badań

2.1. Opis miejsca badań

Zespół parkowy (parki Morskie Oko, Promenada, Szustrów i skwer Gwiazda Polski – ze względu na brak wyraźnych granic pomiędzy wszystkimi czterema terenami zieleni, do celów inwentaryzacji potraktowano je jako jedną powierzchnię, ryc. 1). o łącznej powierzchni 18,2 ha położony jest na Starym Mokotowie, na Skarpie Warszawskiej i u jej podnóża, między ulicami Puławską, Dworkową, Belwederską, Spacerową oraz aleją zwaną Promenadą. Stanowi kompleks o złożonej historii i kompozycji, obejmujący kilka powiązanych przestrzennie obiektów: dawny ogród sentymentalny księżnej Izabeli z Czartoryskich Lubomirskiej (część zwana Promenadą i ogrodem przy pałacu Szustrów), powojenny park Morskie Oko oraz skwer Gwiazda Polski.

Najstarsza część założenia powstała w latach 1772–1774 jako ogród angielsko-chiński zaprojektowany przez Szymona Bogumiła Zuga dla księżnej Lubomirskiej (rezydencja "Mon Coteau"). W 1820 r. posiadłość przejęła Anna z Tyszkiewiczów Potocka. W 1845 r. Franciszek Szuster przekształcił teren w modne letnisko, a w dolnej części założono park rozrywki zwany Promenadą. W 1899 r. wybudowano Mauzoleum Szustrów według projektu W. Raczkiewicza. Po II wojnie światowej, w której niemal cały drzewostan został wycięty, pałac Szustra odbudowano (wg J. Brabandera, w formie Marconiego), część dawnej Promenady przeprojektowano i połączono ją z powojennym parkiem Morskie Oko (urządzonym ok. 1955 r. wg projektu Elżbiety Jankowskiej w miejscu dawnej cegielni i glinianek). Cały zespół wpisano do rejestru zabytków w 1965 r. Powierzchnia badawcza obejmuje całość zespołu wraz ze skwerem Gwiazda Polski.

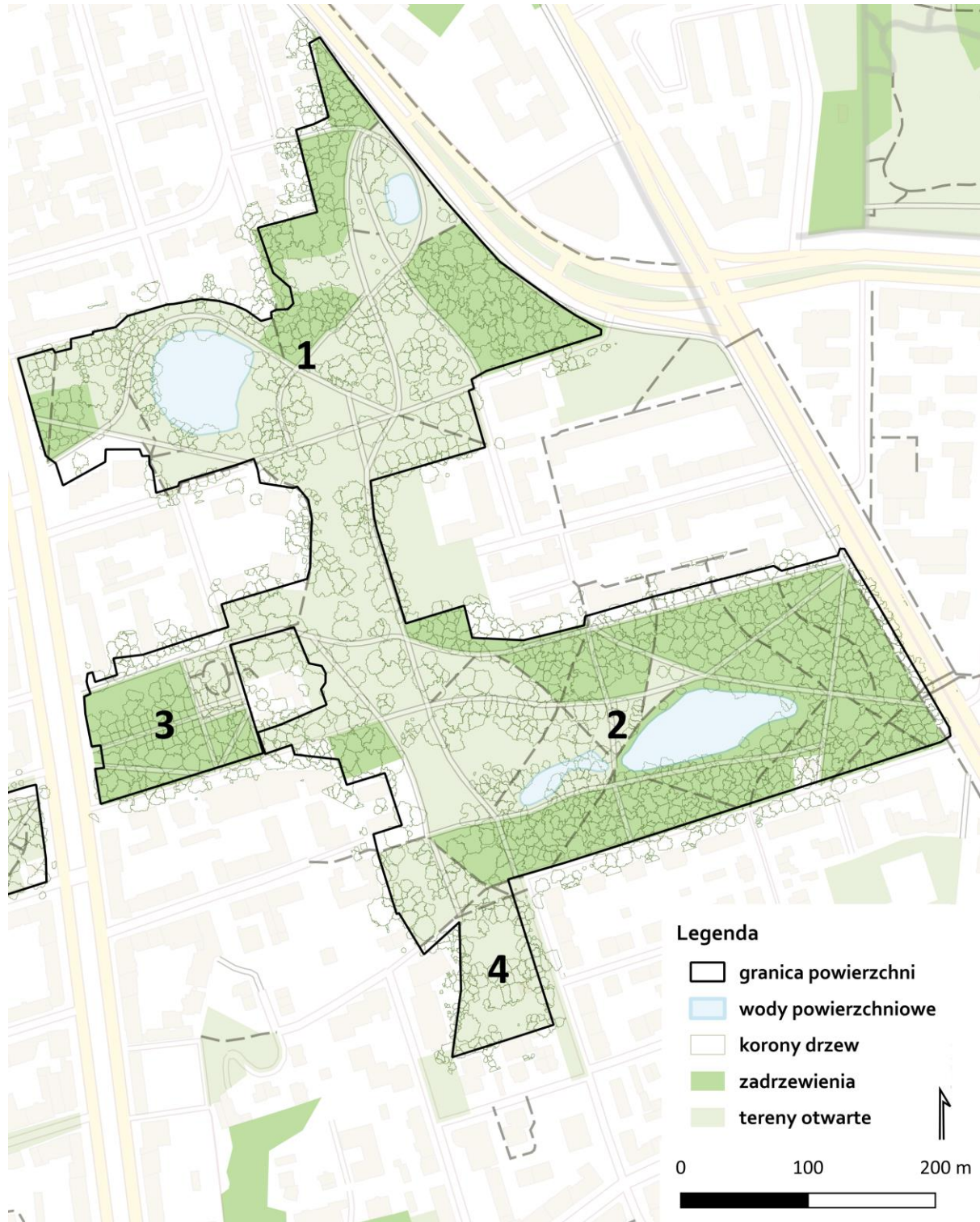
Pod względem krajobrazowym park dzieli się na geometryczną część na koronie skarpy przed pałacikiem Szustrów i krajobrazową część pod skarpą. Układ wodny tworzą cztery stawy: duży staw Morskie Oko, mały staw przy ul. Spacerowej oraz dwa stawy Promenada — wszystkie pochodzące z dawnych glinianek. Stawy w parku Promenada zazwyczaj są spuszczone na zimę. Główną aleję w parku Promenada tworzą rzędy lip srebrzystych odm. 'Varsaviensis'. Wokół pałacu zachowany jest starodrzew, w tym pomniki przyrody — m.in. lipa drobnolistna i okazałe dęby. Skwer Gwiazda Polski (po stronie ul. Konduktorskiej) stanowi północne zakończenie zespołu.

Według inwentaryzacji zieleni m.st. Warszawy („Mapa koron drzew”) zinwentaryzowano łącznie ok. 1521 drzew należących do co najmniej 47 grup taksonomicznych. Łączne pokrycie koronami wynosi ok. 63% powierzchni parku. Pod względem powierzchni koron w skali całego parku dominują: topola czarna *Populus nigra*, lipy *Tilia sp.*, jesiony *Fraxinus sp.*, klon zwyczajny *Acer platanoides* i klon srebrzysty *Acer saccharinum*. Na uwagę zasługuje również obecność drzew owocowych.

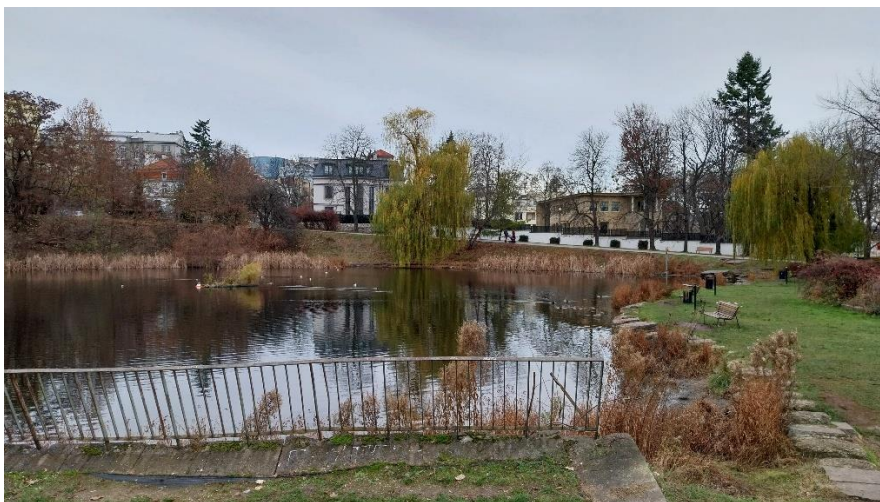
Według warstwy BDOT10k pokrycie terenu obiektu obejmuje: 1,04 ha (5,7%) wód powierzchniowych, 6,02 ha (33,2%) zadrzewień (lasów, zadrzewień, zagajników) oraz 8,30 ha (45,7%) terenów

trawiastych. Suma kategorii może przekraczać 100% z uwagi na nakładanie się poligonów BDOT10k różnych typów (np. trawy pod zadrzewieniem ujęte równolegle w obu warstwach).

Teren badań jest jednym z najbardziej popularnych terenów spacerowo-rekreacyjnych Mokotowa. Park nie jest ogrodzony i jest dostępny przez całą dobę.

Ryc. 1. Granice powierzchni badawczej. 1 – Park Morskie Oko, 2 – Park Promenada, 3 – Park Szustrów, 4 – Skwer Gwiazda Polski.

Zdj. 1. Staw Morskie Oko – wschodnia część. Widoczna pływająca wyspa (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 2. Park Morskie Oko, część centralna – widok w kierunku zachodnim (fot. Adam Dmoch).

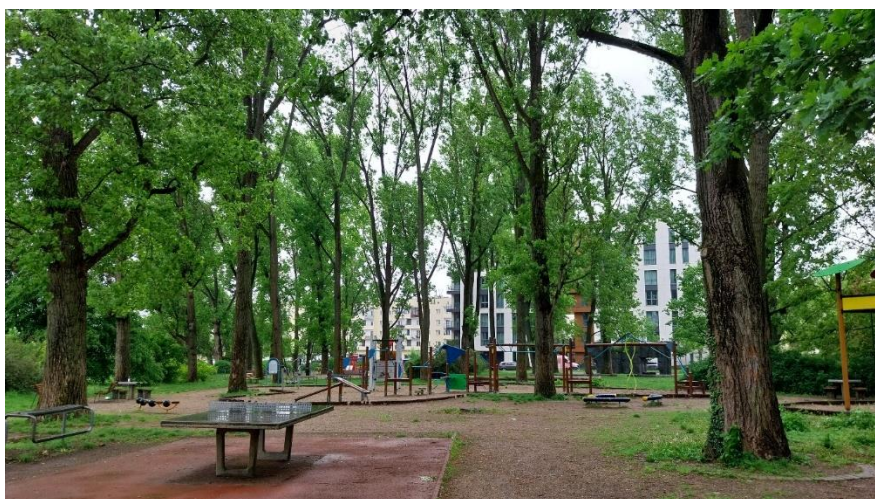
Zdj. 3. Park Morskie Oko, północno-wschodni fragment – przebieg w kierunku ul. Słonecznej (fot. Adam Dmoch).

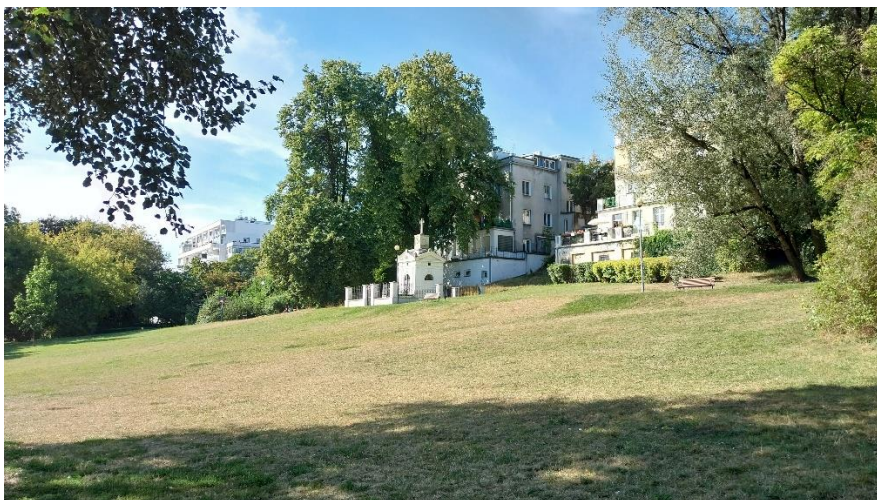
Zdj. 4. Park Morskie Oko, część centralna – widok w kierunku wschodnim (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 5. Park Morskie Oko, mały staw przy ul. Spacerowej (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 6. Park Morskie Oko, zadrzewienie topolowe z placem zabaw przy ul. Spacerowej (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 7. Park Promenada, część zachodnia z Mauzoleum Szustrów (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 8. Park Promenada, widok w kierunku wschodnim na część centralną (fot. Adam Dmoch).

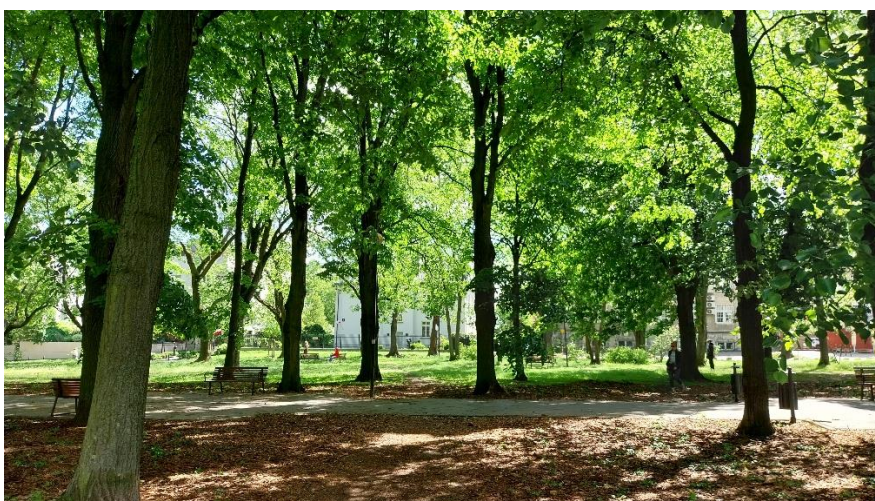
Zdj. 9. Dziki zakątek w parku Promenada, jego południowo-zachodnim skraju (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 10. Park Promenada, fragment małego stawu przy Alei Marii Jaremy (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 11. Staw Promenada (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 12. Park Szustrów przy ul. Puławskiej (fot. Adam Dmoch).

Zdj. 13. Skwer Gwiazda Polski – budynek Pszczelarium (fot. Adam Dmoch).

2.2. Kwerenda archiwalna

Niniejsza część raportu zawiera informacje archiwalne o awifaunie parków Morskie Oko, Promenada, Szustrów i skweru Gwiazda Polski do końca lutego 2025.

BioBlitz w parku Morskie Oko (2019)

W dniach 20-21 lipca 2019 roku została przeprowadzona inwentaryzacja BioBlitz parku Morskie Oko. Projekt zrealizowała Fundacja Alter Eko na zlecenie Zarządu Zieleni m.st. Warszawy. Poniżej przedstawiono stwierdzone gatunki ptaków w trakcie kontroli wieczornej i porannej (Hayatli, Mazurska 2019, tab. 1).

Tabela 1. Zestawienie gatunków ptaków wykrytych w trakcie BioBlitz w 2019 roku. Gatunki uszeregowano alfabetycznie wg nazwy polskiej.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa
1	bogatka	<i>Parus major</i>
2	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>
3	dzięcioł średni	<i>Dendrocoptes medius</i>
4	dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>
5	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>
6	gołąb miejski	<i>Columba livia f. urbana</i>
7	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>
8	jerzyk	<i>Apus apus</i>
9	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>
10	kawka	<i>Coloeus monedula</i>

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa
11	kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>
12	kos	<i>Turdus merula</i>
13	kowalik	<i>Sitta europaea</i>
14	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>
15	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>
16	kukułka	<i>Cuculus canorus</i>
17	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>
18	łyska	<i>Fulica atra</i>
19	mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>
20	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>
	pełzacz nieoznaczony	<i>Certhia sp.</i>
21	piegża	<i>Curruca curruca</i>
22	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>
23	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
24	sroka	<i>Pica pica</i>
25	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>
26	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>
27	wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>
28	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>

Zespół ptaków lęgowych

Dla omawianego zespołu parków nie znaleziono dokładnych danych archiwalnych dotyczących zespołu ptaków lęgowych. Poniżej przedstawiono wyniki inwentaryzacji populacji lęgowej gawrona i łyski w Warszawie.

Łyska

W roku 2024 wykonano inwentaryzację łyski na terenie całej Warszawy (Wardecki i in. 2024). Na badanym terenie stwierdzono wówczas gniazdowanie 2 par – jedną w Parku Morskie Oko i jedną w Parku Promenada.

Gawron

W latach 2022 i 2023 podczas inwentaryzacji gawronów w Warszawie stwierdzono odpowiednio 4 (Morskie Oko) i 26 zajętych gniazd (Morskie Oko – 1, Promenada – 22, Park Szustrów – 3) w zespole badanych parków (Wardecki i in. 2023).

Zimujące ptaki wodne

Dane dotyczące zimowania ptaków wodnych pochodzą z Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW), będącego elementem Państwowego Monitoringu Środowiska. Liczenia w ramach tego

projektu wykonywane były zawsze w połowie stycznia i polegały na rejestracji ptaków wodnych podczas przemarszu wzdłuż cieków i zbiorników wodnych w całej Warszawie (P. Rowiński – mat. niepubl.). Poniżej zestawiono gatunki ptaków, które stwierdzono w latach 2010-2025. W tym okresie stwierdzono zimowanie 15 gatunków ptaków wodnych (**tab. 2**).

Tabela 2. Zestawienie ptaków wodnych, zimujących na terenie Parku Morskie Oko w latach 2010-2025, obserwowanych w ramach Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW). Gatunki uszeregowano alfabetycznie wg nazwy polskiej.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Lata	N (os.)
1	Kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	2015, 2018	1
2	Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	2010, 2012, 2014-18, 2020-21, 2023, 2025	8-138
3	Łyska	<i>Fulica atra</i>	2012, 2014, 2017-18, 2020-21, 2023	1-8

Przygodne obserwacje ptaków z bazy Ornitho.pl

Ornitho.pl to internetowa baza danych działająca w celu gromadzenia i udostępniania obserwacji zwierząt w Polsce. Obserwacje można przekazywać za pomocą portalu lub aplikacji na smartfony działającej pod nazwą NaturaList. Portal działa od roku 2015, lecz przejął dane z lat wcześniejszych z innych kartotek (np. Awibaza czy Polska Kartoteka Przyrodnicza). Obserwacje nie są ujęte ramami metodycznymi, co najczęściej nie pozwala na określenie dokładnej liczebności a także stwierdzenia pewnego gniazdowania (poza przypadkami obserwacji ptaków z pokarmem, gniazd i rodzin). Jednakże, jeśli obserwacje są dokonywane wielokrotnie, często w ciągu całego roku, pozwalają na określenie składu gatunkowego ptaków występujących na określonym obszarze. Obserwacje ptaków rzadkich i trudnych do rozpoznania są weryfikowane przez zespół administratorów platformy.

Poniżej prezentowana lista ptaków (tab. 3) obejmująca 61 gatunków jest wynikiem zestawienia wszystkich obserwacji dokonanych na terenie parków Morskie Oko, Szustrów, Promenada i na skwerze Gwiazda Polski od roku 2007 do końca lutego 2025.

Tabela 3. Lista ptaków obserwowanych na terenie parków Morskie Oko, Szustrów, Promenada i na skwerze Gwiazda Polski w latach 2007-2025, zebranych w bazie Ornitho.pl. Status: L – obserwacje w sezonie lęgowym, P – w okresie przelotów, W – w okresie zimowym, b.d. – brak danych. Gatunki uszeregowano alfabetycznie wg nazwy polskiej.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	Najwyższa stwierdzona kat. lęg.	Lata
1	bogatka	<i>Parus major</i>	L, P, W	C	2008–2025
2	cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	W		2020
3	czeczotka	<i>Acanthis flammea</i>	W		2023
4	czernica	<i>Aythya fuligula</i>	L	b.d.	2017
5	czyż	<i>Spinus spinus</i>	L, P, W		2018–2023
6	drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	L	b.d.	2022
7	dzięcioł białozygi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	L, P, W	A	2016–2025
8	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	L, P, W	A	2009–2024

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	Najwyższa stwierdzona kat. leg.	Lata
10	dzięcioł średni	<i>Dendrocoptes medius</i>	L, W	A	2009–2025
9	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	P, W		2018–2024
11	dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	L, P, W	A	2011–2024
12	dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>	L, P, W	B	2009–2023
13	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	L, P, W	C	2008–2024
14	gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	W		2017–2019
15	gołąb miejski	<i>Columba livia f. urbana</i>	L, P, W	C	2009–2025
16	grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	P, W		2009–2025
17	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	L, P, W	C	2009–2024
18	jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	P, W		2017–2020
19	jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	W		2025
20	jerzyk	<i>Apus apus</i>	L	A	2018–2023
21	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	L, P	B	2011–2023
22	kawka	<i>Coloeus monedula</i>	L, P, W	A	2008–2023
23	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	P, W	A	2008–2022
24	kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	L	A	2019–2023
25	kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	L	b.d.	2022–2023
26	kos	<i>Turdus merula</i>	L, P, W	B	2009–2023
27	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	P, W		2009–2019
28	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	L	b.d.	2019
29	kruk	<i>Corvus corax</i>	L	b.d.	2017
30	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	L, P, W	C	2008–2025
31	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	L, P, W	C	2009–2024
62	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	L, W	b.d.	2023–2024
63	łyśka	<i>Fulica atra</i>	L, P, W	C	2008–2025
32	mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	L, P, W	C	2008–2024
33	mazurek	<i>Passer montanus</i>	L, P, W	B	2008–2023
34	mewa białogłowa	<i>Larus cachinnans</i>	L, P	b.d.	2017–2022
35	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	P, W		2008–2024
36	mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	W		2008–2023
37	mewa żółtonoga	<i>Larus fuscus</i>	L	b.d.	2022
38	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	L, P, W	B	2008–2025
39	muchotłówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	L, P	b.d.	2016–2024
40	mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	P		2019–2022
41	nurogęś	<i>Mergus merganser</i>	L, P, W	b.d.	2017–2020
42	pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	L, P, W	b.d.	2008–2022

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	Najwyższa stwierdzona kat. leg.	Lata
43	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	L, P, W	B	2012–2025
44	piegża	<i>Curruca curruca</i>	L	B	2017–2024
45	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	L	B	2019–2023
46	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	L, P	b.d.	2012–2017
47	puszczyk	<i>Strix aluco</i>	W		2024
48	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	P, W		2022–2024
49	rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	L	A	2012–2022
50	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	P		2009–2014
56	słownik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>	L	A	2023
55	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	L, P, W	A	2008–2022
51	sroka	<i>Pica pica</i>	L, P, W	C	2008–2023
52	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	W		2020–2022
53	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	L, P	A	2014–2022
54	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	L, P, W	C	2009–2025
64	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	L, P, W	A	2008–2025
65	śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	L	A	2022
66	świstun	<i>Mareca penelope</i>	P, W		2017–2018
67	świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	L	b.d.	2023
57	wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	W		2017
58	wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	L, P, W	C	2008–2025
59	wróbel	<i>Passer domesticus</i>	L, P, W	B	2008–2025
60	zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	L	A	2013–2022
61	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	L, P, W	B	2008–2025

Podsumowanie

Z przedstawionej kwerendy archiwalnej wynika, że z zespołu omawianych terenów zieleni korzysta co najmniej 62 gatunki ptaków. Ze względu na to, że do tej pory nie były realizowane ich pełne inwentaryzacje, niemożliwym jest rzetelne porównanie składu i liczebności awifauny parków Morskie Oko, Promenady, Szustrów i skweru Gwiazda Polski.

3. Materiały i metody

3.1. Założenia metodyczne

Celem niniejszej inwentaryzacji było określenie pełnej listy awifauny parków: Morskie Oko, Promenada, Szustrów i skweru Gwiazda Polski w poszczególnych okresach fenologicznych od marca 2025 do lutego 2026 roku, wraz z możliwie najdokładniejszym oszacowaniem liczebności poszczególnych gatunków. Ze względu na brak wyraźnych granic pomiędzy wszystkimi czterema terenami zieleni, do celów inwentaryzacji potraktowano je jako jedną powierzchnię. Wszystkie kontrole terenowe prowadzono podczas przemarszów (lustracji) w okresie najwyższej aktywności ptaków (głównie w godzinach porannych), przy odpowiednich warunkach pogodowych – w dni bezdeszczowe i bezwietrzne. Kontrole obejmowały każdorazowo całą powierzchnię badawczą. Ptaki rejestrowano na podstawie obserwacji wizualnych oraz stwierdzeń głosowych poszczególnych gatunków. Do identyfikacji wizualnej wykorzystywano sprzęt optyczny (lornetkę lub aparat fotograficzny). W trakcie kontroli notowano wszystkie stwierdzone ptaki z podziałem na gatunek (oraz płeć i wiek, jeśli było to możliwe), zapisując dokładną lokalizację obserwacji, liczebność oraz status poszczególnych osobników (stacjonarny, przelotny lub martwy). W miarę możliwości zapisywano również dodatkowe szczegóły obserwacji (np. śpiew, pobieranie wody, odpoczynek). Wszystkie całoroczne obserwacje zapisywano w aplikacji NaturaList połączonej z bazą Ornitho.pl.

Na podstawie zebranych danych określono sposób wykorzystania badanego terenu przez ptaki w cyklu rocznym, w tym zagęszczenia lęgowe poszczególnych gatunków. Dla wybranych gatunków lęgowych wyznaczono również przybliżone zasięgi terytoriów lęgowych. Na podstawie zgromadzonych danych oceniono także znaczenie powierzchni badawczej dla lokalnej ornitofauny, zidentyfikowano występujące zagrożenia oraz wskazano możliwe działania poprawiające jakość siedlisk ptaków.

Dokładna metodyka inwentaryzacji różniła się w zależności od okresu fenologicznego i została opisana poniżej.

Nazewnictwo

W niniejszym raporcie polskie i naukowe nazwy gatunków ptaków są zgodne z Listą awifauny krajowej Komisji Faunistycznej Sekcji Zoologicznej PTZool (<https://komisjafaunistyczna.pl/lista/>), aktualną na dzień 1.01.2026 roku. Ze względu na zmiany taksonomiczne dotyczące wrony w trakcie trwania badań oraz połączenie wrony siwej i czarnowrona w jeden gatunek (wcześniej: wrona siwa *Corvus cornix*, obecnie wrona *Corvus corone*), zastosowano zapis wrona (siwa) *Corvus corone* ssp. *cornix*. Na powierzchniach badawczych nie stwierdzono czarnowrona, dlatego w dalszej części raportu określenie „wrona” odnosi się do wrony (siwej).

Okres pozalęgowy: migracja jesienna, wiosenna, zimowanie i dyspersja polęgowa

Kontrole dzienne

Sposób liczenia ptaków w okresie pozalégowym nie różnił się od ogólnej metodyki stosowanej w ciągu całego roku. Okres ten podzielono na cztery okresy fenologiczne: migrację wiosenną (12.03–16.05.2025), okres koczowania i dyspersji polégowej (1.07–31.08.2025, migrację jesienną (1.09–30.11.2025) oraz zimowanie (1.12.2025–28.02.2026). Uproszczony schemat przedstawiono na **rycinie 2**. Dаты początku i końca poszczególnych okresów mają charakter umowny, gdyż w rzeczywistości częściowo się one pokrywają. W związku z tym stwierdzenia części gatunków przelotnych oraz osobników w trakcie dyspersji dotyczą również umownego okresu lęgowego (12.03–31.07). Podczas kontroli notowano wszystkie gatunki ptaków.

III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
okres inwentaryzacji (12.03.2025-28.02.2026)											
sezon lęgowy (12.03-31.08)						migracja jesienna (1.09-30.11)			zimowanie (1.12-28.02)		
migracja wiosenna (12.03.-16.05)		koczowanie i dyspersja (1.07-31.08)									
kartowanie na wszystkich powierzchniach				dodatkowe kartowanie (P. Skaryszewski)	przemarsze bez kartowania						

Ryc. 2. Okresy fenologiczne i zastosowane główne metody liczenia – uproszczony schemat.

Okres lęgowy oraz migracji wiosennej

Ze względu na czas niezbędny do sfinalizowania formalności związanych z umową zespołu obserwatorów rozpoczęli prowadzenie obserwacji już w marcu we własnym zakresie. Dane zebrane przed podpisaniem umowy zostały opracowane łącznie z pozostałymi danymi, co było konieczne do uzyskania pełnego obrazu zespołu ptaków lęgowych na badanych powierzchniach.

Prace terenowe w okresie migracji wiosennej (12.03–15.05.2025) oraz w okresie lęgowym (12.03–30.06.2025) prowadzono z zastosowaniem kombinowanej odmiany metody kartograficznej (Tomiałojć 1980). Okres migracji wiosennej oraz początek sezonu lęgowego wielu gatunków w znacznym stopniu pokrywają się w czasie, co powoduje, że podczas jednej kontroli terenowej możliwe jest stwierdzenie zarówno osobników lęgowych, jak i migrujących. Zastosowanie kombinowanej metody kartograficznej pozwala jednak z dużą skutecznością oddzielić frakcję ptaków migrujących od lęgowych.

W opisywanym okresie przeprowadzono łącznie w parkach Morskie Oko, Szustrów, Promenada i na skwerze Gwiazda Polski 17 kontroli porannych, 2 kontrole wieczorne/brzaskowe (na początku kwietnia i na początku czerwca) oraz 3 kontrole nocne. Ze względu na hałas miejski prowadzono kontrole o brzasku na niektórych powierzchniach, równoważne z wieczornymi. Kontrole poranne rozpoczynano około wschodu słońca i kończono przed południem. Wszystkie kontrole wykonywano pieszo; tempo penetracji terenu wynosiło około 1,5–3 godziny na 10 ha. Kontrole wieczorne/brzaskowe i nocne prowadzono w godzinach 19:00–22:30 lub 2:30–4:00, w zależności od zmieniających się godzin wschodu i zachodu słońca.

Podczas każdej kontroli na przygotowanym planie terenu lub w aplikacji NaturaList zaznaczano miejsca stwierdzeń śpiewających samców (ze szczególnym uwzględnieniem stwierdzeń

równoczesnych), par oraz innych zachowań wskazujących na odbywanie lęgów, np. transport materiału gniazdowego lub pokarmu dla piskląt. Rejestrowano zarówno obserwacje wizualne, jak i stwierdzenia głosowe (tzw. kartowanie).

W przypadku gatunków skrytych lub gniazdujących późno, takich jak piegża, słowiki czy świstunka leśna, za lęgowe uznano również terytoria, na których dokonano jedynie 2–3 stwierdzeń w szczycie sezonu lęgowego lub obserwowano ptaki w kategorii lęgowości C.

Dla wybranych gatunków gniazdujących kolonijnie lub półkolonijnie (np. szpak, mazurek), a także dla wrony, sroki i gawrona prowadzono dokładne wyszukiwanie i liczenie gniazd, a zagęszczenia lęgowe określono na podstawie liczby stwierdzonych aktywnych gniazd.

W przypadku grzywacza *Columba palumbus* liczbę terytoriów oszacowano na podstawie znalezionych gniazd oraz kartowania. Ze względu na ograniczony terytorializm tego gatunku w miastach oraz częste niszczenie gniazd przez krukowate (co zmusza ptaki do ponawiania lęgów), uzyskane wartości należy traktować jako przybliżone.

Do wykrywania i oceny liczebności ptaków o aktywności nocnej lub wczesnoporannej, takich jak chruściele i sowy, podczas kontroli nocnych stosowano nasłuchy, a w szczególnych przypadkach metodę stymulacji głosowej (Dombrowski i in. 1993). Liczebność łyski oceniono na podstawie wyszukiwania gniazd oraz liczby par wodzących młode (Chylarecki i in. 2015), natomiast liczebność krzyżówki i mandarynki określono na podstawie obserwacji samic i samców przed lęgami oraz w okresie wysiadywania, a także liczby samic wodzących młode (Keller i in. 1987; Jantarski 2017). W przypadku mandarynki istotnych informacji o liczebności par lęgowych dostarczyły również odczyty obrączek, gdyż większość ptaków występujących w parku była wcześniej zaobrączkowana.

Po zakończeniu wszystkich kontroli sporządzono mapy gatunkowe, na podstawie których – zgodnie z wytycznymi Tomiałowicza (1980) – określono lokalizację i liczbę terytoriów odpowiadających parom lęgowym występującym na terenie parku (metodyczne wyszukiwanie gniazd dla większości gatunków ptaków nie było prowadzone – gniazda notowano jedynie w przypadku ich przygodnego stwierdzenia podczas kontroli terenowych). Obliczono również zagęszczenia poszczególnych gatunków lęgowych (liczba par/10 ha) w przeliczeniu na całą powierzchnię parku, a w przypadku gatunków leśnych i wodnych także w odniesieniu do powierzchni odpowiednich biotopów (zadrzewień i wód). Określono również kategorię lęgowości według wytycznych Wilka i in. (2016). Do określenia struktury dominacyjnej zastosowano kryteria zaproponowane przez Trojana (1975): dominanty – udział powyżej 5%, subdominanty – 2–5%, influenty – 1–2%, gatunki akcesoryczne – poniżej 1%. Awifaunę lęgową podzielono na grupy ekologiczne (gniazdowe) według kryteriów zaproponowanych przez Tomiałowicza (1970): dziuplaki, ptaki gniazdujące na drzewach i krzewach powyżej 1,5 m wysokości oraz ptaki gniazdujące nisko (poniżej 1,5 m oraz na ziemi). Dla gatunków plastycznych w wyborze miejsca gniazdowania (krzyżówka, rudzik, kos), na potrzeby opracowania, przyjęto jeden rodzaj grupy gniazdowej według tabeli w **załączniku I**. Ze względu na specyfikę siedlisk miejskich dodano również czwartą kategorię: ptaki gniazdujące na budynkach i innych konstrukcjach antropogenicznych. Dla wszystkich grup obliczono ich udział procentowy w zgrupowaniu.

Listę gatunków migrujących określono na podstawie szczegółów obserwacji (brak kryteriów lęgowości), wiedzy o fenologii migracji danego gatunku (data obserwacji) oraz analizy danych zebranych metodą kartograficzną.

3.2. Daty kontroli

Łącznie przeprowadzono 35 kontroli terenowych (21 w okresie lęgowym oraz 14 w okresie pozalęgowym). Wykonywano również kontrole uzupełniające (nieobowiązkowe) w celu uzupełnienia dokumentacji fotograficznej lub potwierdzenia wybranych obserwacji (tab. 4).

Tabela 4. Zestawienie dat kontroli terenowych w parków: Morskie Oko, Promenada, Szustrów i skweru Gwiazda Polski w latach 2025-2026.

Lp.	Nr	Data	Rodzaj kontroli	Okres fenologiczny	Wykonawca
1	I	12.03.2025	poranna, uzupełniająca	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
2	II	16.03.2025	poranna, uzupełniająca	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
3	III	22.03.2025	poranna, uzupełniająca	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
4	IV	29.03.2025	poranna, uzupełniająca	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
5	2	17.04.2025	poranna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
6	3	21.04.2025	poranna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
7	1	23.04.2025	wieczorna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
8	4	26.04.2025	poranna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
9	5	29.04.2025	poranna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
10	6	04.05.2025	poranna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
11	7	12.05.2025	poranna	migracja wiosenna, lęgowy	Adam Dmoch
12	8	18.05.2025	poranna	lęgowy	Adam Dmoch
13	9	24.05.2025	poranna	lęgowy	Adam Dmoch
14	10	04.06.2025	wieczorna	lęgowy	Adam Dmoch
15	11	14.06.2025	poranna	lęgowy	Adam Dmoch
16	12	23.06.2025	poranna	lęgowy	Adam Dmoch
17	13	29.06.2025	poranna	lęgowy	Adam Dmoch
18	14	11.07.2025	poranna	lęgowy, koczowanie i dyspersja	Adam Dmoch
19	15	25.07.2025	poranna	lęgowy, koczowanie i dyspersja	Adam Dmoch
20	16	08.08.2025	poranna	lęgowy, koczowanie i dyspersja	Adam Dmoch
21	17	22.08.2025	poranna	lęgowy, koczowanie i dyspersja	Adam Dmoch
22	18	07.09.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
23	19	22.09.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
24	20	04.10.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
25	21	13.10.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
26	22	26.10.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
27	23	07.11.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
28	24	22.11.2025	poranna	migracja jesienna	Adam Dmoch
29	25	06.12.2025	poranna	zimowanie	Adam Dmoch
30	26	20.12.2025	poranna	zimowanie	Adam Dmoch
31	27	06.01.2026	poranna	zimowanie	Adam Dmoch
32	27a	19.01.2026	poranna, uzupełniająca	zimowanie	Bartosz Smyk

Lp.	Nr	Data	Rodzaj kontroli	Okres fenologiczny	Wykonawca
33	28	24.01.2026	poranna	zimowanie	Adam Dmoch
34	29	07.02.2026	poranna	zimowanie	Adam Dmoch
35	30	21.02.2026	poranna	zimowanie	Adam Dmoch

3.3. Opracowanie wyników

Mapy gatunkowe wykonano w programie QGIS 3.28.11, wykorzystując dane z bazy BDOT10k z zasobów GUGiK dostępnej bezpłatnie i możliwej do dowolnego wykorzystania w serwisie www.geoportal.gov.pl oraz Mapy Koron Drzew z zasobów Biura Ochrony Środowiska m. st. Warszawy. Wszystkie obliczenia przytoczone w niniejszym raporcie wykonano w programie Microsoft Excel, w pakiecie Office 365. Analizy zasięgu terytoriów dokonano w trakcie prac kameralnych, zarówno z wykorzystaniem tradycyjnych map papierowych, na które przenoszono obserwacje po każdej kontroli, jak i w programie QGIS.

4. Wyniki

4.1. Awifauna parku

W okresie od 12 marca 2025 do 28 lutego 2026 roku, podczas 35 kontroli obejmujących obszar całego parku (**tab. 4**), stwierdzono 85 gatunków ptaków. Do awifauny parku należało 68 gatunków, gdyż 17 gatunków stwierdzono jedynie podczas przelotu nad parkiem (nie związane z terenem). Łącznie dokonano 4105 obserwacji 8705 osobników (**tab. 5**). 32 gatunki uznano za lęgowe na terenie parku, 69 gatunków było przelotne, 14 zalatywało z sąsiednich terenów a 37 gatunków stwierdzono w okresie zimowym.

Tabela 5. Liczba obserwacji i osobników oraz status (L – lęgowy, P – przelotny, Z – zalatujący, W – zimujący) poszczególnych gatunków ptaków stwierdzonych w parkach: Morskie Oko, Promenada, Szustrów i na skwerze Gwiazda Polski w okresie 12.03.2025-21.02.2026. Podana liczba osobników jest w większości przypadków wyższa niż rzeczywiście występujących w parku, gdyż zsumowano często te same osobniki widziane na kolejnych kontrolach. Gatunki uszeregowano alfabetycznie wg nazwy polskiej. * - gatunki stwierdzone wyłącznie podczas wysokiego przelotu nad parkiem.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	N obserwacji	N osobników
1	bielik*	<i>Haliaeetus albicilla</i>	P	1	1
2	błotniak stawowy*	<i>Circus aeruginosus</i>	P	2	2
3	bocian biały*	<i>Ciconia ciconia</i>	P	2	11
4	bogatka	<i>Parus major</i>	L, P, W	302	555
5	czapla biała*	<i>Ardea alba</i>	P	1	1
6	czapla siwa*	<i>Ardea cinerea</i>	P	7	7

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	N obserwacji	N osobników
7	czyż	<i>Spinus spinus</i>	P	13	71
	drozdowaty nieoznaczony*	<i>Turdus sp.</i>	L, P, W	11	27
8	drożdżik*	<i>Turdus iliacus</i>	P	1	2
9	dudek	<i>Upupa epops</i>	p	1	1
10	dymówka*	<i>Hirundo rustica</i>	P, Z	5	5
11	dzięcioł białoszyi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	L, W	16	17
12	dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	Z	1	1
13	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	L, W	28	29
	dzięcioł nieoznaczony	<i>Picidae sp.</i>	P, W	4	5
14	dzięcioł średni	<i>Dendrocoptes medius</i>	L, W	42	43
15	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	L, W	11	11
16	dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	L, P, W	11	11
17	dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	P	1	1
18	dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>	L, P, W	27	41
19	gajówka	<i>Sylvia borin</i>	P	1	1
20	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	L, P, W	119	256
21	gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	P	1	1
22	gęgawa*	<i>Anser anser</i>	P	1	11
	gęś nieoznaczona*	<i>Anser sp.</i>	P	1	11
23	gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	P	1	1
24	gołąb miejski	<i>Columba livia f. domestica</i>	L, W, Z	366	1471
25	grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	P, Z	13	18
26	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	L, P	386	964
	jastrząb / krogulec*	<i>Astur gentilis / Accipiter nisus</i>	P	1	1
27	jemiołuszka	<i>Bombicilla garrulus</i>	P, W	7	76
28	jer*	<i>Fringilla montifringilla</i>	P	4	4
29	jerzyk	<i>Apus apus</i>	L, P, Z	41	164
	kaczka nieoznaczona*	<i>Anatinae sp.</i>	W	1	1
30	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	L, P	108	109
31	kawka	<i>Coloeus monedula</i>	L, P, W	20	48
32	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	Z	2	2
33	kormoran*	<i>Phalacrocorax carbo</i>	P	2	2
34	kos	<i>Turdus merula</i>	L, P, W	157	186
35	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	L, P, W	24	24
36	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	P, W, Z	16	16
37	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	L, P, W	86	470
38	kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	P	3	3
39	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	L, P, W	233	430
40	lerka*	<i>Lullula arborea</i>	P	1	1
41	łyska	<i>Fulica atra</i>	L, P, W	62	158
42	mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	L, P	41	104
43	mazurek	<i>Passer montanus</i>	L, P, W	5	10
	mewa nieoznaczona	<i>Larus sp.</i>	L, P, W	17	39
44	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	L, P, W	34	46

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	N obserwacji	N osobników
	mewa srebrzysta / białogłowa / romańska	<i>Larus argentatus / cachinnans / michahellis</i>	L, P, W	30	44
45	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	L, P, W	399	551
46	muchotówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	P	6	6
47	muchotówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	P	7	9
48	mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	P, W	9	11
49	myszolów*	<i>Buteo buteo</i>	P	2	2
50	nurogęs	<i>Mergus merganser</i>	Z	3	3
51	orlik krzykliwy*	<i>Clanga pomarina</i>	P	1	1
52	paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	P, W	4	5
53	pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	W	1	1
	pełzacz nieoznaczony	<i>Certhia sp.</i>	L, P, W	13	14
54	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	L, P, W	110	123
55	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	P	1	1
56	piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	P	1	1
57	piegża	<i>Curruca curruca</i>	L, P	13	14
58	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	P	14	14
59	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	L, P	9	9
60	pliszka siwa*	<i>Motacilla alba</i>	P	1	1
61	pokrzywnica*	<i>Prunella modularis</i>	P	2	2
	ptak wróblowy nieoznaczony	<i>Passeriformes sp.</i>	L, P, W	44	265
62	pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	L, P, Z	5	6
63	ranuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	P, W	4	13
64	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	L, P, W	35	35
65	rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	Z	4	4
66	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	Z	2	2
	sikora nieoznaczona	<i>Paridae sp.</i>	L, P, W	24	75
67	skowronek*	<i>Alauda arvensis</i>	P	1	1
68	sokół wędrowny*	<i>Falco peregrinus</i>	P	1	1
69	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	L, P, W	21	26
70	sroka	<i>Pica pica</i>	L, P, W	29	39
71	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	P, W	14	14
72	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	L, P, W	13	26
73	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	L, P, W	214	443
74	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	P, W, Z	105	360
75	śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	L, P	5	6
76	świergotek tåkowy*	<i>Anthus pratensis</i>	P	4	12
77	świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	P	8	8
78	wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	Z	1	1
79	wrona (siwa, ssp. cornix)	<i>Corvus corone cornix</i>	L, W	498	836
80	wróbel	<i>Passer domesticus</i>	L	8	14
81	zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	L	7	7
82	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	L, P, W	183	220
83	zimirdek	<i>Alcedo atthis</i>	P, Z	6	7

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	N obserwacji	N osobników
84	zniczek	<i>Regulus ignicapilla</i>	P	1	1
85	żuraw	<i>Grus grus</i>	L, P	1	1
łącznie gatunków: 85				4105	8705

4.2. Awifauna przelotna i ptaki zalatujące

W okresie migracji wiosennej (12.03-13.05) oraz jesiennej (1.09-30.11) stwierdzono występowanie 69 gatunków, które uznano za przelotne. Grupę migrantów wiosennych tworzyło 55 gatunków, migrantów jesiennych 48 gatunków, w tym 35 gatunków migrantów stwierdzano zarówno w trakcie przelotu wiosennego jak i jesiennego. Stwierdzono także 14 gatunków ptaków zalatujących z terenów sąsiednich (**tab. 6**). Średnie zagęszczenie ptaków w okresach migracji wynosiło 154,4 os./10 ha/kontrolę.

Tabela 6. Status, liczebność, zagęszczenie średnie (x/10 ha) i maksymalne (max/10 ha) w przeliczeniu na kontrolę poszczególnych gatunków ptaków przelotnych, stwierdzonych na terenie parków: Morskie Oko, Promenada, Szustrów i skweru Gwiazda Polski w roku 2025 w okresach migracji wiosennej, jesiennej i w okresie dyspersji. Status: PW – migrant wiosenny, PJ – migrant jesienny, Z – gatunek zalatujący. Gatunki uszeregowano alfabetycznie wg nazwy polskiej.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	Liczebność	x/10 ha	max/10 ha
1	błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	PJ	2	1,1	1,1
2	bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	PW	1	0,5	0,5
3	bogatka	<i>Parus major</i>	PW, PJ	1–37	9,1	20,3
4	czapla biała	<i>Ardea alba</i>	PJ	1	0,5	0,5
5	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	PW	1	0,5	0,5
6	czyż	<i>Spinus spinus</i>	PW, PJ	1–28	5,6	15,4
	drozdowaty nieoznaczony	<i>Turdus sp.</i>	PJ	1–4	1,5	2,2
7	drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	PJ	2	1,1	1,1
8	dudek	<i>Upupa epops</i>	PW	1	0,5	0,5
9	dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	PW, PJ, Z	1	0,5	0,5
10	dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	PW, PJ	1–3	0,8	1,6
11	dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	Z	1	0,5	0,5
	dzięcioł nieoznaczony	<i>Picidae sp.</i>	PJ	1–2	0,7	1,1
12	dziwonia	<i>Carpodacus erythrurus</i>	PW	1	0,5	0,5
13	dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>	PW, PJ	1–4	1,3	2,2
14	gajówka	<i>Sylvia borin</i>	PW	1	0,5	0,5
15	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	PW, PJ	1–29	4,5	15,9
16	gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	PW	1	0,5	0,5
17	gęgawa	<i>Anser anser</i>	PJ	11	6	6
	gęś nieoznaczona	<i>Anser sp.</i>	PW	11	6	6
18	gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	PJ	1	0,5	0,5
19	gołąb miejski	<i>Columba livia f. domestica</i>	Z	7–120	24,8	65,9
20	grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	PW, PJ, Z	1–8	1,1	4,4
21	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	PW, PJ	2–452	31	248,4

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	Liczebność	x/10 ha	max/10 ha
	jastrząb / krogulec	<i>Astur gentilis / Accipiter nisus</i>	PW	1	0,5	0,5
22	jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	PJ	4	2,2	2,2
23	jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	PW, PJ	1–2	0,7	1,1
24	jerzyk	<i>Apus apus</i>	PW, Z	7–12	5,2	6,6
25	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	PW, PJ	1–14	3,1	7,7
26	kawka	<i>Coloeus monedula</i>	PW, PJ	1–24	2,2	13,2
27	kokoszka	<i>Gallinula chloropus</i>	Z	2	1,1	1,1
28	kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	PW	1	0,5	0,5
29	kos	<i>Turdus merula</i>	PW, PJ	1–13	3,8	7,1
30	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	PW, PJ	1–3	0,9	1,6
31	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	PW, PJ, Z	1–3	0,9	1,6
32	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	PW, PJ	2–41	8	22,5
33	kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	PW	1	0,5	0,5
34	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	PW, PJ	1–30	7,9	16,5
35	lerka	<i>Lullula arborea</i>	PJ	1	0,5	0,5
36	łyśka	<i>Fulica atra</i>	PW, PJ	2–10	2,7	5,5
37	mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	PW	1–5	1,4	2,7
38	mazurek	<i>Passer montanus</i>	PW	1	0,5	0,5
	mewa nieoznaczona	<i>Larus sp.</i>	PW, PJ	1–5	1,3	2,7
39	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	PW, PJ	2–8	2,6	4,4
	mewa srebrzysta / bia- łogłowa / romańska	<i>Larus argentatus / cachinnans / michahellis</i>	PW, PJ	1–5	1,2	2,7
40	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	PW, PJ	2–53	11,3	29,1
41	muchotówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	PW, PJ	1	0,5	0,5
42	muchotówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	PW	1–2	0,8	1,1
43	mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	PW, PJ	1–4	1,3	2,2
44	myszolów	<i>Buteo buteo</i>	PW, PJ	1	0,5	0,5
45	nurogęs	<i>Mergus merganser</i>	Z	1	0,5	0,5
46	orlik krzykliwy	<i>Clanga pomarina</i>	PW	1	0,5	0,5
47	paszkoć	<i>Turdus viscivorus</i>	PW	1–2	0,8	1,1
	pełzacz nieoznaczony	<i>Certhia sp.</i>	PJ	1–2	0,7	1,1
48	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	PW, PJ	1–10	2,2	5,5
49	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	PW	1	0,5	0,5
50	piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	PW	1	0,5	0,5
51	piegża	<i>Curruca curruca</i>	PW	1–2	0,7	1,1
52	pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	PW, PJ	1–4	0,9	2,2
53	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	PW, PJ	1–2	0,8	1,1
54	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	PJ	1	0,5	0,5
55	pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	PJ	1	0,5	0,5
	ptak wróblowy nieoz- naczony	<i>Passeriformes sp.</i>	PW, PJ	2–114	15,2	62,6
56	pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	PW, PJ, Z	1	0,5	0,5
57	ranuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	PJ	3	1,6	1,6
58	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	PW, PJ	1–6	1,4	3,3
59	rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	Z	1	0,5	0,5

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Status	Liczebność	x/10 ha	max/10 ha
60	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	Z	2	1,1	1,1
	sikora nieoznaczona	<i>Paridae sp.</i>	PJ	2–21	6,5	11,5
61	skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	PW	1	0,5	0,5
62	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	PW, PJ	1–4	1,1	2,2
63	sroka	<i>Pica pica</i>	PW, PJ	1–11	1,3	6
64	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	PW, PJ	1–3	0,8	1,6
65	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	PW, PJ	1–2	0,7	1,1
66	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	PW, PJ	1–60	13,2	33
67	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	PW, PJ, Z	1–60	5,6	33
68	śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	PW, PJ	1–4	1,1	2,2
69	świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	PJ	3–9	3,3	4,9
70	świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	PW	2–4	1,6	2,2
71	wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	Z	1	0,5	0,5
72	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	PW, PJ	1–20	4,3	11
73	zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	PJ, Z	1–2	0,8	1,1
74	zniczek	<i>Regulus ignicapilla</i>	PJ	1	0,5	0,5
75	żuraw	<i>Grus grus</i>	PW	1	0,5	0,5
Średnio na kontrolę				281	154,4	

Zdj. 14. Bocian biały podczas wiosennego przelotu nad Parkiem Promenada (fot. Adam Dmoch).

4.3. Awifauna zimująca

W okresie zimowania (1.12-28.02) stwierdzono 37 gatunków ptaków o średnim zagęszczeniu 141,5 os./10 ha/kontrolę (tab. 7).

Tabela 7. Liczebność (zakres), zagęszczenie średnie (x/10 ha) i maksymalne (max/10 ha) w przeliczeniu na kontrolę poszczególnych gatunków ptaków zimujących, stwierdzonych na terenie parków: Morskie Oko, Promenada, Szustrów i skweru Gwiazda Polski w okresie 1.12.2025-28.02.2026. Gatunki uszeregowano alfabetycznie wg nazwy polskiej.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Liczebność	x/10 ha	max/10 ha
1	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	1	0,5	0,5
2	bogatka	<i>Parus major</i>	11–63	17,6	34,6
	drozdowaty nieoznaczony	<i>Turdus sp.</i>	8	4,4	4,4
3	dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	1	0,5	0,5
4	dzięcioł białoszyi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	1	0,5	0,5
5	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	1–2	0,7	1,1
	dzięcioł nieoznaczony	<i>Picidae sp.</i>	1	0,5	0,5
6	dzięcioł średni	<i>Dendrocoptes medius</i>	1	0,5	0,5
7	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	1	0,5	0,5
8	dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>	1–9	1,9	4,9
9	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	7–63	14,8	34,6
10	gołąb miejski	<i>Columba livia f. domestica</i>	17–91	27	50
11	jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	2–40	9,9	22
	kaczka nieoznaczona	<i>Anatinae sp.</i>	1	0,5	0,5
12	kawka	<i>Coloeus monedula</i>	1–3	1,1	1,6
13	kos	<i>Turdus merula</i>	1–5	1,4	2,7
14	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	1–2	0,9	1,1
15	krogulec	<i>Accipiter nisus</i>	1	0,5	0,5
16	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	2–37	10,7	20,3
17	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	5–37	7,8	20,3
18	łyśka	<i>Fulica atra</i>	3–4	1,9	2,2
19	mazurek	<i>Passer montanus</i>	1–4	1,4	2,2
	mewa nieoznaczona	<i>Larus sp.</i>	1–18	3,8	9,9
20	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	3–8	2,5	4,4
21	mewa srebrzysta / białogłowa / romańska	<i>Larus argentatus / cachinnans / michahellis</i>	1–3	0,8	1,6
22	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	8–26	8,9	14,3
23	mysi królik	<i>Regulus regulus</i>	1–2	0,7	1,1
24	paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	1	0,5	0,5
25	pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	1	0,5	0,5
	pełzacz nieoznaczony	<i>Certhia sp.</i>	1–2	0,8	1,1
26	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	1–4	1,1	2,2
	ptak wróblowy nieoznaczony	<i>Passeriformes sp.</i>	4–8	3,3	4,4
27	ranuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	1–6	1,8	3,3

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Liczebność	x/10 ha	max/10 ha
28	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	3	1,6	1,6
	sikora nieoznaczona	<i>Paridae sp.</i>	1–2	1	1,1
29	sokół wędrowny	<i>Falco peregrinus</i>	1	0,5	0,5
30	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	1–2	0,7	1,1
31	sroka	<i>Pica pica</i>	1–2	0,8	1,1
32	strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	1–2	0,7	1,1
33	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	4–7	3,3	3,8
34	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	2–4	1,6	2,2
35	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	3–83	15,2	45,6
36	wrona (siwa)	<i>Corvus corone ssp. cornix</i>	25–45	18,5	24,7
37	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	1–3	1,1	1,6
Średnio na kontrolę			258	141,5	

Zdj. 15. W okresie zimowym jemiołuszki były obserwowane kilkukrotnie (fot. Adam Dmoch).

4.4. Awifauna lęgowa

W roku 2025, w okresie lęgowym (12.03-29.07) na terenie parków Morskie Oko, Promenada, Szustrów i na skwerze Gwiazda Polski stwierdzono obecność 32 gatunków ptaków uznanych za lęgowe, prawdopodobnie lęgowe lub o gniazdowaniu możliwym (tab. 8). Dla gatunków lęgowych określono kategorię lęgowości (wg. Wilk 2016): kat. C (gniazdowanie pewne) – 18 gatunków, kat. B (gniazdowanie prawdopodobne) – 7 gatunków, kat. A (gniazdowanie możliwe) – 7 gatunków.

Ogólne zagęszczenie całego zespołu ptaków lęgowych wynosiło 105,8 par/10 ha. Dokładne dane dotyczące liczebności, zagęszczenia i udziału procentowego poszczególnych gatunków zostały przedstawione w tabeli 8. Grupa dominantów w zespole ptaków lęgowych omawianych terenów zieleni stanowiła 82,4% wszystkich par, należało do niej 8 gatunków: grzywacz, szpak, modraszka, kwiczoł, wrona (siwa), bogatka, kapturka i zięba. Największy udział w tej grupie wykazywał grzywacz (18,8%). Najliczniejszą grupę ekologiczną stanowiły ptaki gniazdujące wysoko na drzewach lub krzewach (48,4%), mniej liczne były dziuplaki (40,8%), najmniej liczne były gatunki zakładające gniazda nisko w krzewach lub na ziemi (10,8%).

Tabela 8. Kategoria lęgowości, liczba par lęgowych, zagęszczenie i udział w zespole (dominacja) ptaków lęgowych stwierdzonych w parkach: Morskie Oko, Promenada, Szustrów i na skwerze Gwiazda Polski w roku 2025; Kat. – kategoria lęgowości, N – liczba par (terytoriów); N śr. – średnia liczba par (terytoriów) Z śr. – średnie zagęszczenie [n par/10ha] na powierzchnię całego parku; D – dominacja [%] (dominanty – powyżej 5%, subdominanty – 2–5%, influenty – 1–2%, gatunki akcesoryczne – poniżej 1%). Pogrubioną czcionką zaznaczono gatunki stanowiące grupę dominantów. * – gatunek wpisany do Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Uszeregowano wg. malejącej liczebności.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Kat.	N par	N śr	Z śr.	D
1	grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	C	32-40	36,0	19,8	18,8%
2	szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	C	30–32	31,0	17,0	16,2%
3	modraszka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	C	21,5	21,5	11,8	11,2%
4	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	C	17,5–20,5	19,0	10,4	9,9%
5	wrona siwa	<i>Corvus corone</i>	C	16,5-18	17,2	9,5	9,0%
6	bogatka	<i>Parus major</i>	C	12,5	12,5	6,9	6,5%
7	kapturka	<i>Sylvia atricapilla</i>	C	10,5–11,5	11,0	6,0	5,7%
8	zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	C	10	10,0	5,5	5,2%
9	kos	<i>Turdus merula</i>	C	6	6	3,3	3,1%
10	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	C	3,5–4	3,75	2,1	2,0%
11	krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	C	3	3,0	1,6	1,6%
12	łyska	<i>Fulica atra</i>	C	3	3,0	1,6	1,6%
13	piegża	<i>Curruca curruca</i>	C	2,5–3	2,75	1,5	1,4%
14	mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	C	2-3	2,5	1,4	1,3%
15	dzięcioł średni	<i>Dendrocoptes medius</i>	C	2	2	1,1	1,0%
16	pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	B	1,5	1,5	0,8	0,8%
17	zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	B	1–1,5	1,25	0,7	0,7%
18	dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	C	1	1	0,5	0,5%
19	dzięciołek	<i>Dryobates minor</i>	C	1	1	0,5	0,5%
20	dzwoniec	<i>Chloris chloris</i>	B	1	1	0,5	0,5%

Lp.	Nazwa polska	Nazwa naukowa	Kat.	N par	N śr	Z śr.	D
21	kowalik	<i>Sitta europaea</i>	B	1	1	0,5	0,5%
22	sroka	<i>Pica pica</i>	C	1	1	0,5	0,5%
23	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	B	1	1	0,5	0,5%
24	rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	B	1	1	0,5	0,5%
25	dzięcioł białoszyi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	B	0,5	0,5	0,3	0,3%
26	sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	A	0,5	0,5	0,3	0,3%
27	dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	A	+	+		
28	gołąb miejski	<i>Columba livia f. domestica</i>	A	+	+		
29	jerzyk	<i>Apus apus</i>	A	+	+		
30	mazurek	<i>Passer montanus</i>	A	+	+		
31	pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	A	+	+		
32	wróbel	<i>Passer domesticus</i>	A	+	+		
Łącznie gatunków: 32					192,00	105,5	100%

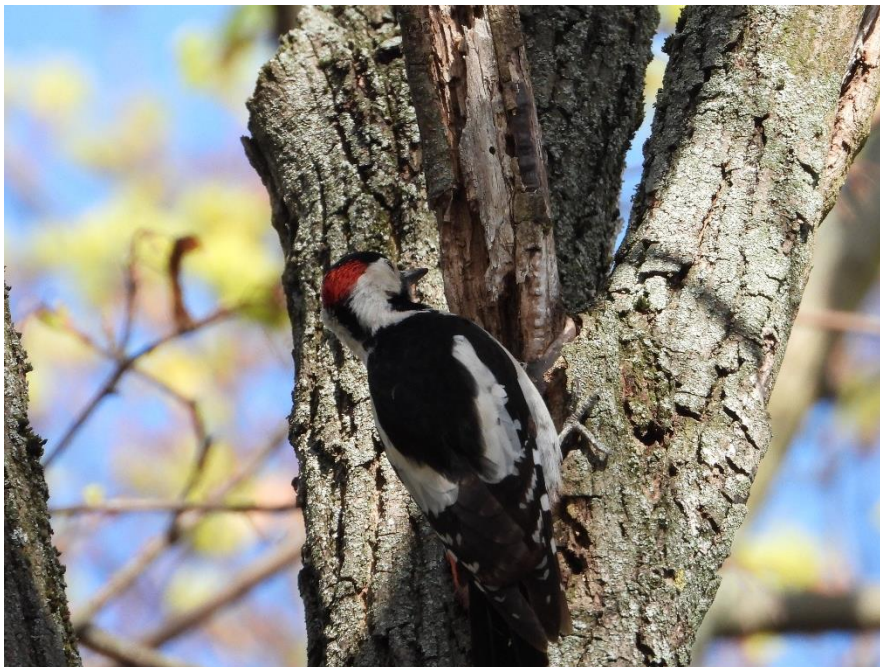
4.6. Przegląd gatunków lęgowych w całym parku

Bogatka *Parus major* – C – 12,5 pary

Gatunek o równomiernym rozmieszczeniu, nie gniazdował tylko w części parku Morskie Oko przylegającej do ul. Puławskiej. Wykryto 7 lęgów, z których 5 znajdowało się w budkach lęgowych, a 2 w dziuplach. Dzięki dużej liczbie kontroli i jednoczesnym stwierdzeniom samców udało się dość dokładnie wyznaczyć terytorium tego gatunku.

Dzięcioł białoszyi *Dendrocopos syriacus* – B – 0,5 pary

Część terytorium lęgowego tego gatunku znajdowała się w parku Promenada i skwerze Gwiazda Polski. Ptaki (przeważnie żerujące osobniki) obserwowano kilkakrotnie w tym parę oraz 23 czerwca lotnego młodego.

Zdj. 16. Żerujący samiec dzięcioła białoszyjego (fot. Adam Dmoch).

Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* – zalatujący

Tylko 1 stwierdzenie – na pierwszej kontroli w marcu słyszano głos tego gatunku na granicy parku Promenada i Parku Szustrów.

Dzięcioł duży *Dendrocopos major* – C – 1 para

Na badanym terenie zlokalizowano części 2 terytoriów gatunku – w północno-wschodniej części parku Morskie Oko oraz w zachodniej części parku Promenada. Znalaziono zajętą dziuplę w klonie srebrzystym przy ul. Słonecznej, tuż za granicą terenu badań.

Dzięcioł średni *Dendrocoptes medius* – C – 2 pary

Jedna para gniazdowała w suchym kasztanowcu (został w całości wycięty po sezonie lęgowym!) na północ od oczka wodnego w północno-wschodniej części parku Morskie Oko, który stanowił żerowisko tych ptaków. Drugie terytorium znajdowało się w parku Promenada, gdzie obserwowano ptaka kującego dziuplę w wierzbie, ale lęgu ostatecznie nie wykryto, choć ptaki, w tym terytorialne obserwowano przez niemal cały sezon lęgowy.

Zdj. 17. Dzięcioł średni podczas żerowania (fot. Adam Dmoch).

Dzięcioł zielony *Picus viridis* – A – (+)

2 stwierdzenia w sezonie lęgowym, co świadczy o możliwości gniazdowania w sąsiedztwie badanego terenu.

Dzięciołek *Dryobates minor* – C – 1 para

Zarejestrowano części dwóch terytoriów gatunku: w parku Morskie Oko oraz w zachodniej części parku Promenada i skwerze Gwiazda Polski. W tym drugim rewirze wykryto zajętą dziuplę przy ul. Konduktorskiej.

Dzwoniec *Chloris chloris* – B – 1 para

Terytorium zlokalizowano we wschodniej części parku Morskie Oko, gdzie dominował dość luźny drzewostan złożony ze starych topól.

Gołąb miejski *Columba livia f. urbana* – A – (+)

Nie stwierdzono gniazdowania, jednak jest wysoce prawdopodobne, że ptaki te miały lęgowiska na budynkach sąsiadujących z badanymi parkami. W sezonie lęgowym regularnie spotykano żerujące bądź przesiadujące na drzewach ptaki. Największe koncentracje miały miejsce w rejonie Stawu Morskie Oko, gdzie wielokrotnie zaobserwowano dokarmianie tych ptaków.

Zdj. 18. Gołąb miejski był jednym z najliczniej obserwowanych gatunków, jednak w granicach terenu badań nie stwierdzono gniazdowania (fot. Adam Dmoch).

Grubodziób *Coccothraustes coccothraustes* – A – zalatujący

Nie dokonano obserwacji sugerujących gniazdowanie, jednak pojedyncze stwierdzenia wskazują na możliwość zalatywania ptaków z lęgówisk położonych gdzieś w okolicy.

Grzywacz *Columba palumbus* – C – 32-40 par

W przypadku tego gatunku trudno ustalić precyzyjną liczbę par bez bardzo czasochłonných poszukiwań ukierunkowanych wyłącznie na wykrycie jego gniazd. Z uwagi na bardzo częste straty lęgów oraz szybkie tempo budowania nowych gniazd i przystępowania do kolejnych lęgów ocena liczebności grzywacza jest przybliżona. W oparciu o lokalizację znalezionych gniazd oraz terminy ich zajęcia, a także uwzględniając równoczesne stwierdzenia odzywających się samców minimalną liczbę par ustalono na 31. Górna wartość przedziału liczebności jest dość niepewna, oszacowano ją na 40 par. Grzywacz okazał się najliczniejszym gatunkiem lęgowym w badanym kompleksie parków i skwerów. Znaleziono 32 zajęte gniazda gatunku, znajdowały się one najczęściej na wierzbach (preferowany gatunek), topolach oraz jabłoniach. Latem tylko kilkakrotnie obserwowano rodziny grzywaczy, co może świadczyć o stosunkowo niewielkim sukcesie lęgowym.

Zdj. 19. Grzywacz na gnieździe (fot. Adam Dmoch).

Jerzyk *Apus apus* – A – (+)

W okresie od maja do lipca regularnie widywano ptaki żerujące nad parkami, przeważnie na dość dużej wysokości. Jest prawdopodobne, że przynajmniej część tych ptaków mogła się gnieździć w budynkach sąsiadujących z badanymi parkami.

Kapturka *Sylvia atricapilla* – C – 12-13 par

Gatunek rozmieszczony dość równomiernie, związany z nielicznymi fragmentami parków i skwerów z udziałem gęstych zakrzewień w podszycie. Część wykrytych terytoriów tylko częściowo znajdowała się w granicach badanego terenu. W parku Morskie Oko stwierdzono 4 pary (5 terytoriów), w parku Promenada 6-7par (8-9 terytoriów), a w Parku Szustrów połowę terytorium. Nie prowadzono poszukiwań gniazd, aby nie narażać lęgów na zniszczenie.

Kokoszka *Gallinula chloropus* – zalatująca

Dwukrotnie w maju słyszano głos kokoszki z wąskiego pasa szuwarów na Stawie Morskie Oko.

Kopciuszek *Phoenicurus ochruros* – zalatujący

Wiosną obserwowano pojedynczego ptaka na betonowym brzegu Stawu Promenada.

Kos *Turdus merula* – C – 6 par

Gatunek rozmieszczony równomiernie, o dużych terytoriach, których wyznaczenie byłoby praktycznie niemożliwe bez wykonania wieczornych kontroli dedykowanych śpiewającym drozdom. Znalaziono 2 gniazda – na lipie w Parku Szustrów i w czarnym bzie w parku Promenada.

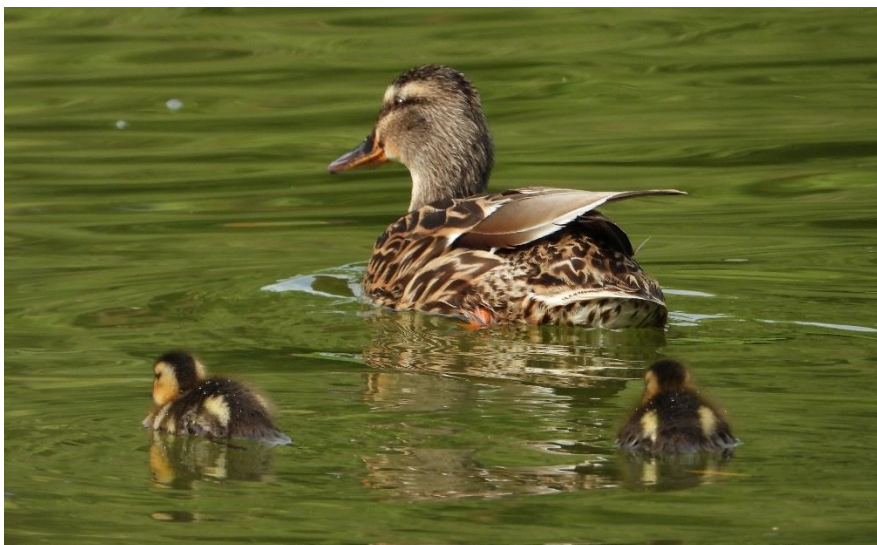
Zdj. 20. Samiec kosa (fot. Adam Dmoch).

Kowalik *Sitta europaea* – B – 1 para

Obserwowany tylko w marcu i kwietniu, kiedy to stwierdzano terytorialne osobniki oraz ptaka odwiedzającego dziuplę w starej topoli na pograniczu parków Morskie Oko, Szustrów i Promenada. Pomimo regularnych obserwacji tego miejsca nie wykryto lęgu, ani nie zaobserwowano ptaków w maju i czerwcu.

Krzyżówka *Anas platyrhynchos* – C – 3 pary

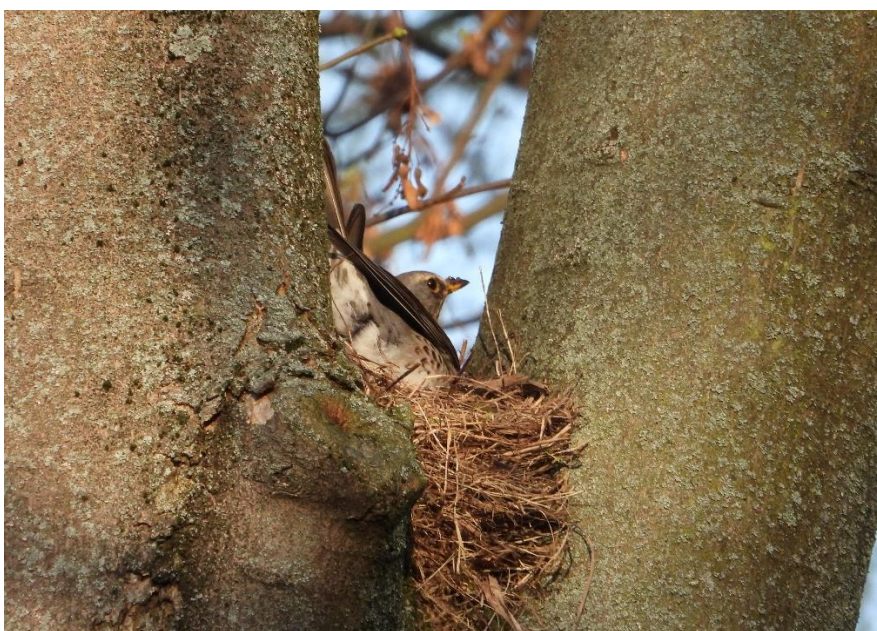
Ocenę liczebności utrudniała obecność ptaków prawdopodobnie nielęgowych oraz prawdopodobne wysokie straty w lęgach. Na Stawie Morskie Oko obserwowano samicę z 2 pisklętami. (na kolejnej kontroli już tylko z jednym pisklęciem), a długotrwała obecność zarówno samców jak i samic sugerowała gniazdowanie w tym miejscu jeszcze co najmniej jednej pary. W parku Promenada widziano samicę z 1 pisklęciem. Kolejne kontrole nie wykazały już obecności dorastających młodych, co wskazuje na wysoce prawdopodobne straty spowodowane przez drapieżniki.

Zdj. 21. Samica krzyżówki z młodymi na Stawie Promenada (fot. Adam Dmoch).

Kwiczół *Turdus pilaris* – C – 17,5-20,5 pary

Gatunek rozmieszczony skupiskowo – we wschodniej części parku Morskie Oko stwierdzono 8-9 par, w parku Promenada wokół większego stawu 7-8 par, a w Parku Szustrów co najmniej 2 pary. Znalaziono 15 gniazd, głównie na klonach zwyczajnych (4 przypadki), jaworach i lipach (po 3 przypadki).

Zdj. 22. Kwiczół na gnieździe (fot. Adam Dmoch).

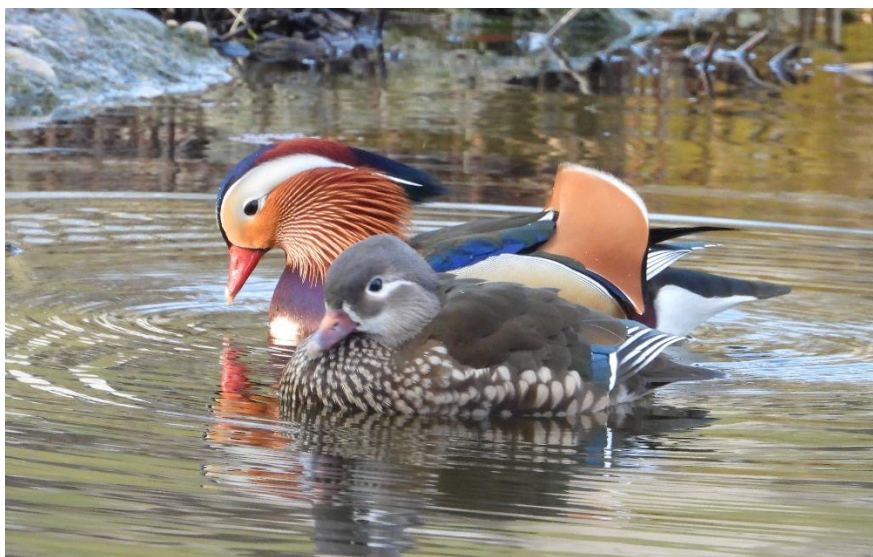
Łyska *Fulica atra* – C – 3 pary

Wszystkie pary gniazdowały w parku Morskie Oko, gdzie na większym stawie (Staw Morskie Oko) gdzie obserwowano 2 wysiadujące ptaki (w szuwarach oraz na zarośniętej pływającej wysepce) oraz 3 odzywające się głosami godowymi. Przynajmniej w jednym z tych gniazd wykluły się młode - widziano rodzinę z kilkoma pisklętami., jednak najprawdopodobniej żadne z nich nie przeżyło do

osiągnięcia samodzielności. Odmienna sytuacja była na małym stawie przy ul. Spacerowej, gdzie gniazdująca w szuwarach para wodziła maks. 4 pisklęta., a co najmniej 3 z nich osiągnęły rozmiary dorosłych ptaków. W parku Promenada na dużym stawie po jego napełnieniu obserwowano później nieregularnie pojedynczego, niełęgowego ptaka.

Mandarynka *Aix galericulata* – C – 2-3 pary

Na Stawie Morskie Oko prawdopodobnie lęła się przynajmniej 1 para, choć zapewne bez sukcesu, gdyż nie obserwowano młodych. Na Stawie Promenada samica wodziła co najmniej 4 pisklęta., ale do okresu dojrzałości wyprowadziła tylko 2 z nich. Nie można też wykluczyć gniazdowania na pograniczu parków Morskie Oko i Promenada, gdzie obserwowano samicę, która prawdopodobnie poderwała się z drzewa.

Zdj. 23. Para mandarynek w Parku Morskie Oko (fot. Adam Dmoch).

Mazurek *Passer montanus* – A – (+)

Kilkakrotnie obserwowano ptaka na skwerze Gwiazda Polski, w pobliżu którego musiał się gnieździć (widziano ptaka z pokarmem w locie).

Modraszka *Cyanistes caeruleus* – C – 21,5 pary

Gatunek bardzo równomiernie rozmieszczony na całej badanej powierzchni. Wykryto 12 lęgów, z których połowa znajdowała się w budkach a połowa w dziuplach naturalnych. Ciekawostką był lęg w starej budce umieszczonej nisko w rozwidleniu pnia jabłoni, która prawdopodobnie kiedyś spadła i została położona w dogodnym miejscu na drzewie.

Zdj. 24. Żerująca modraszka – jeden z najliczniej gniazdujących gatunków w granicach terenu badań (fot. Adam Dmoch).

Nurogęś *Mergus merganser* – zalatujący

Dwukrotnie na Stawie Morskie Oko obserwowano kąpiącą się i żerującą samicę, a kierunek, w którym odleciał ptak wskazywał, że był to osobnik z Łazienek Królewskich.

Pelzacz ogrodowy *Certhia brachydactyla* – C – 3,5-4 pary

Część spośród wykrytych 5 terytoriów gatunku znajdowała się na granicy badanego terenu, a ich rozmieszczenie było dość regularne. Jedyne gniazdo wykryto kilka metrów poza granicą terenu badań, na ścianie budynku przy południowym skraju Parku Szustrów – było umieszczone za rynną blisko krawędzi dachu/gzymsu. Poza tym obserwowano na pograniczu parków Morskie Oko i Promenada ściśniętą grupkę podlotów siedzących wysoko na pniu topoli.

Pięgża *Curruca curruca* – C – 2,5-3 pary

Związana z terenami półotwartymi o mniejszym zwarcu drzew i obecnością niskich, gęstych zakrzewień. 2 terytoria stwierdzono w parku Morskie Oko, a część kolejnego na skwerze Gwiazda Polski.

Pleszka *Phoenicurus phoenicurus* – B – 1,5 pary

Zlokalizowano 2 terytoria częściowo położone w granicach badanego terenu – w Parku Szustrów oraz na skwerze Gwiazda Polski.

Pustułka *Falco tinnunculus* – A – (+)

Kilkakrotnie obserwowano zwykle pojedyncze ptaki przelatujące/krążące dość wysoko nad zachodnią częścią parku Promenada i w rejonie Parku Szustrów. Prawdopodobnie pochodziły ze stanowiska lęgowego przy ul. Puławskiej 61.

Rudzik *Erithacus rubecula* – B – 1 para

Jedyne terytorium zlokalizowano na granicy Parku Szustrów oraz zadrzewień okalających Pałac Szustrów. Miejsce to wyróżniało się obecnością świerków oraz zakrzaczeń.

Rybitwa rzeczna *Sterna hirundo* – zalatująca

W czerwcu i lipcu trzykrotnie obserwowano pojedyncze ptaki żerujące krótko na Stawie Morskie Oko.

Sójka *Garrulus glandarius* – A – 0,5 pary

Obserwacje z pełni sezonu lęgowego wskazują na obecność przynajmniej części terytorium tego gatunku w rejonie Pałacu Szustrów i przylegającego obszaru parku Promenada.

Sroka *Pica pica* – C – 1 para

Jedyne zajęte gniazdo znaleziono w krzaku lilaka w pobliżu siłowni plenerowej w południowej części parku Morskie Oko, 26 kwietnia było ono jeszcze wysiadywane. Ten lęg jednak prawdopodobnie zakończył się stratą, ale poza sezonie w sąsiedztwie wykryto nowe gniazdo, gdzie mogło dojść do powtórnego lęgu.

Szczygieł *Carduelis carduelis* – B – 1 para

Jedyne terytorium znajdowało się w prześwieconym drzewostanie topolowym, we wschodniej części parku Morskie Oko.

Szpak *Sturnus vulgaris* – C – 30-32 pary

Rozmieszczenie gatunku było nierównomierne, prawdopodobnie związane z obecnością budek lęgowych, w których najczęściej gniazdował. Na 30 wykrytych lęgów tylko 3 znajdowały się w dziuplach. W 5 przypadkach zanotowano drugie lęgi, głosy młodych ptaków rejestrowano zwykle od około połowy czerwca.

Zdj. 25. Samiec szpaka, najliczniejszego gatunku dziuplaka gniazdującego w badanych parkach (fot. Adam Dmoch).

Śmieszka *Chroicocephalus ridibundus* – zalatująca

W okresie lęgowym kilkakrotnie widywano zwykle pojedyncze osobniki żerujące lub nisko latające nad największymi stawami.

Wilga *Oriolus oriolus* – zalatująca

23 czerwca słyszano głos wilgi na pograniczu parku Promenada i Parku Szustrów.

Wrona (siwa) *Corvus corone ssp. cornix* – C – 16,5-18 par

Gatunek rozmieszczony nierównomiernie, miejscami skupiskowo. Wykryto 17 zajętych gniazd, z których najwięcej było zbudowanych na topolach (7 przypadków). Oprócz ptaków lęgowych stwierdzano też niewielkie grupki (maksymalnie 14 ptaków) należące prawdopodobnie do frakcji nielęgowej.

Zdj. 26. Wrona (fot. Adam Dmoch).

Wróbel *Passer domesticus* – A – (+)

Ptaki gniazdowały zapewne w bezpośrednim sąsiedztwie, śpiewającego samca a potem rodzinę obserwowano przy ul. Puławskiej w zachodniej części parku Morskie Oko. Żerujące 1-2 os. kilkakrotnie widywano w północno-wschodniej części parku Promenada.

Zaganiacz *Hippolais icterina* – B – 1-1,5 para

Terytorium we wschodniej części parku Morskie Oko wyznaczono na podstawie 3 stwierdzeń podczas kolejnych kontroli pod koniec maja i w czerwcu. Być może istniało również drugie terytorium na pograniczu parku Promenada.

Zięba *Fringilla coelebs* – C – 10 par

Gatunek rozmieszczony dość równomiernie, najwięcej, bo 6 par stwierdzono w parku Promenada, gdzie drzewostan był stosunkowo najbardziej zwarty. Wykryto 4 gniazda gatunku – na topoli, klonie, kasztanowcu i w nisko położonej jemiole. Najprawdopodobniej wszystkie wykryte lęgi zakończyły się stratami.

Zimorodek *Alcedo atthis* – zalatujący

29 czerwca na Stawie Morskie Oko obserwowano żerującego osobnika.

5. Wytyczne do gospodarowania terenem pod kątem ochrony awifauny

5.1. Stan siedlisk

Omawiany teren pokrywa zadrzewienie typu parkowego ze zbiornikami wodnymi z ubogim szuwarem lub jego brakiem. Na stawie Parku Promenada zainstalowana jest platforma dla kaczek, z których korzystają kaczki i mewy jako miejsce odpoczynku. Na stawie Morskie Oko, poza platformami, znajduje się wyspa z roślinnością, która zdecydowanie poprawia stan siedliska.

Wśród dobrych praktyk napotkanych na terenie parku, sprzyjających różnorodności awifauny, należy wymienić:

- **Pozostawianie martwego drewna i tzw. warkoczy chrustu** — gałęzie i fragmenty pni układane wzdłuż ciągów komunikacyjnych pełnią dwojaką rolę: tworzą barierę ograniczającą wchodzenie ludzi i psów w głąb zadrzewień oraz stanowią cenne mikrosiedlisko dla bezkręgowców i drobnych ptaków (rudzik, strzyżyk, kos). Jest to jednak praktyka zbyt rzadko stosowana na tym terenie (warkocze chrustu stwierdzono tylko w Parku Promenada przy ul. Promenada), a leżące martwe drewno tylko w kilku miejscach.
- **Obecność stawów i oczek wodnych** — zarówno Staw Morskie Oko jak i mały stawek przy ul. Spacerowej, stanowią siedlisko lęgowe dla łyski. Dwa większe zbiorniki (Staw Promenada i Staw Morskie Oko) to także miejsca lokalne koncentracji żerujących i odpoczywających ptaków wodno-błotnych, a także miejsce wodopoju i kąpieli dla wielu gatunków wróblowych.
- **Pozostawianie fragmentów suchych konarów** — suche gałęzie nie są docinane do samego pnia, co umożliwia żerowanie na nich i wykuwanie dziupli.
- **Obecność budek lęgowych** — liczne budki przyczyniają się do wzrostu zagęszczeń dziuplaków wtórnych (sikory, szpak), choć wciąż są miejsca, gdzie budek jest zbyt mało.

Aktualny stan siedlisk sprawia, że parki: Morskie Oko, Promenada, Szustrów oraz przylegający do nich skwer Gwiazda Polski stanowią dogodne siedlisko przede wszystkim dla gatunków typowo parkowych i ekotonowych (szpak, grzywacz, kwiczoł, wrona, modraszka, bogatka). Gorzej przedstawia się sytuacja gatunków wodnych, gdyż z wyjątkiem małego stawku w parku Morskie Oko przy ul. Spacerowej, pozostałe zbiorniki wodne mają zbyt wąski szuwar (Staw Morskie Oko) lub nie posiadają go w ogóle (stawy w parku Promenada). Intensywna penetracja w zasadzie wyklucza skuteczne gniazdowanie ptaków na ziemi. Jednak nawet mimo bardzo wysokiej antropopresji park pełni rolę cennej enklawy różnorodności biologicznej w gęsto zabudowanej części miasta.

Zdj. 27. Jedna z niewielu zaobserwowanych dobrych praktyk – pozostawienie przewróconego drzewa (fot. Adam Dmoch).

5.2. Zagrożenia

Opisane niżej zagrożenia dla ptaków są wynikiem obserwacji zjawisk obecnych na terenie parków Morskie Oko, Promenada, Szustrów i Skweru Gwiazda Polski, czynności wykonywanych przez różne służby oraz innej działalności ludzkiej. Opisano zagrożenia stwierdzone w trakcie kontroli terenowych w sezonie 2025/2026 oraz takie, które mogą pojawić się w przyszłości.

- **Nadmierna i niekontrolowana penetracja terenu przez ludzi.** W weekendy oraz w okresie wiosenno-letnim, a przy sprzyjającej pogodzie także w innych porach roku omawiane parki (może z wyjątkiem skweru Gwiazda Polski) są licznie odwiedzane przez mieszkańców. Jest to naturalne i zgodne z przeznaczeniem terenu, jednak nie wszyscy ograniczają pobyt w parku do wyznaczonych miejsc i alejek. Penetrowane są nawet najdziksze, najbardziej zarośnięte zakątki parków Morskie Oko i Promenada, stanowiące potencjalne miejsca lęgowe ptaków. Skutkuje to bezpośrednim płoszeniem ptaków, niszczeniem podszytu, pozostawianiem śmieci i ograniczaniem dostępności bezpiecznych miejsc lęgowych. Zjawisko wymaga ograniczania m.in. poprzez naturalne bariery (warkocze chrustu, niskie ogrodzenia z gałęzi).
- **Płoszenie i niepokojenie ptaków przez psy.** Problem występuje przede wszystkim w parku Morskie Oko i Promenada, zwłaszcza w sąsiedztwie zbiorników wodnych (wielokrotnie obserwowano psy wchodzące do wody) oraz otwartej „łąki” poniżej Mauzoleum Szustrów. Psy puszczane luzem stanowią największe zagrożenie w sezonie lęgowym, zwłaszcza w okresie obecności piskląt i podlotów, które mogą zostać zranione lub zabite. Oprócz bezpośredniego drapieżnictwa, regularne płoszenie powoduje też niepotrzebne zużycie energii przez ptaki, co w okresie zimowym lub pierzenia może istotnie pogarszać ich kondycję.
- **Wysoka liczebność wron.** Duża liczba użytkowników parku skutkuje nadmiernym dokarmianiem ptaków (zwłaszcza gołębi miejskich a w przypadku Stawu Morskie Oko także kaczek) przez osoby odwiedzające park. Mimo wymiany koszy na śmieci na zamykane, wrony nadal masowo korzystają z resztek pokarmu pozostawianych przez ludzi oraz z karmy

podawanej z myślą o gołębiach i kaczkach. Wysoka liczebność wron przekłada się na zwiększoną presję drapieżniczą, zapewne głównie wobec kwiczoła oraz lęgów innych gatunków gniazdujących na drzewach (m.in. grzywacza).

- **Wycinanie drzew i krzewów.** Nie jest to nagminne, ale jesienią w całości wycięto suchy kasztanowiec przy ul. Spacerowej w parku Morskie Oko (wydaje się, że można było zostawić na kilka lat sam niewysoki zresztą pień), w którym miał lęg dzięcioła średni. Z kolei zimą na skwerze Gwiazda Polski mocno przeredzono krzak, gdzie stale w sezonie lęgowym spotykano kosy i kapturki.
- **Obecność wędkarzy w sezonie lęgowym.** Na stawie Morskie Oko bardzo często obserwuje się osoby łowiące ryby, czasem nawet kilku wędkarzy jednocześnie. Kilukrotnie wędkujące osoby widziano też na małym stawku przy ul. Spacerowej. Częsta obecność ludzi już od godzin porannych może ograniczać dostępność siedlisk dla ptaków wodno-błotnych i powodować ich płoszenie.
- **Opadający poziom wody w stawach na terenie parku Morskie Oko.** W przeciwieństwie do Parku Promenada, gdzie woda jest pompowana na wiosnę i spuszczana na zimę zbiorniki w Morskim Oku narażone są na zwiększoną penetrację szuwarów, a mały staw przy ul. Spacerowej wręcz na wysychanie.
- **Możliwa niedostępność wody w częściach oddalonych od stawów.** Zarówno w Parku Szustrów jak i na skwerze Gwiazda Polski brak jest pojmików, które umożliwiałyby ptakom dostęp do wody w upalne dni.
- **Niedostosowany termin koszenia w wybranych częściach parków.** Wydaje się, że na części obszaru koszenie jest wykonywane zbyt późno, co z jednej strony może zagrażać bezpieczeństwu przebywających na ziemi podlotów, a z drugiej ograniczać dostępność terenów żerowiskowych z krótką trawą. Z drugiej strony przydałyby się chociaż pojedyncze, niewielkie obszarowo miejsca, gdzie trawa byłaby koszona np. co drugi rok.
- **Nieodpowiedni stan techniczny niektórych budek lęgowych.** Niewielka część budek nosi oznaki znacznego zużycia i jest ryzyko, że wkrótce się rozpadnie. Niektóre zaś mają otwory wlotowe zbyt duże w wyniku rozkucia przez dzięcioły, co znacząco zmniejsza szanse na ich zajmowanie.
- **Obecność szczurów.** Nad stawem Morskie Oko kilkakrotnie w ciągu dnia widywano biegające swobodnie szczury, co zapewne związane jest z obecnością resztek jedzenia, którym nadmiernie dokarmia się w tym rejonie ptaki.
- **Koszenie szuwarów.** Stwierdzono wykoszenie niewielkiego płąta szuwaru na brzegu Stawu Morskie Oko, co mogło dodatkowo ograniczyć i tak już niewielką powierzchnię tych bardzo atrakcyjnych dla ptaków siedlisk.
- **Niedostatek toalet publicznych na otwartych przestrzeniach parku.** Na omawianym terenie znajduje się tylko jedna toaleta przy ul. Puławskiej, na skraju Parku Morskie Oko. Nieliczne zakrzaczenia są często zanieczyszczone i zaśmiecone, a potencjalnie lęgowe tam gatunki (m.in. kapturka, kos, rudzik) są narażone na silną presję i niepokojenie.

5.3. Zalecenia

Główną zasadą przy podejmowaniu decyzji o wykonaniu jakichkolwiek prac renowacyjnych i innych czynności w parkach Morskie Oko, Promenada, Szustrów i na skwerze Gwiazda Polski, powinna być dbałość o jak najbardziej naturalny charakter siedlisk, co w znacznym stopniu pozwoli zachować wysoką różnorodność awifauny oraz innych elementów przyrodniczych parku (Bocheński i in. 2013, Luniak 2020). Duże znaczenie w kontekście dbałości o środowisko przyrodnicze wielu warszawskich parków, w tym omawianego zespołu parków, ma fakt utworzenia na ich terenie ostoi faunistycznych oraz florystycznych, co zostało usankcjonowane w zapisach wcześniejszego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. st. Warszawy (Studium 2021) a obecnie Planu Ogólnego m. st. Warszawy.

Przy planowaniu działań mających na celu „renaturyzację” czy „renowację” parku lub jego fragmentów, należy pamiętać o utrzymaniu (lub ewentualnym polepszeniu) jakości siedlisk przyrodniczych, nawet jeśli celem działań ma być poprawa takich funkcji parku jak rekreacyjna, krajobrazowa, kulturowa, edukacyjna, dostępności dla ludzi. Zarząd Zieleni m.st. Warszawy stosuje dobre praktyki w tej kwestii. Natomiast w pamięci pozostają dotychczas przeprowadzone prace (także przez innych zarządców terenów zieleni), które nazwano „rewaloryzacyjnymi”, w trzech warszawskich parkach skończyły się katastrofą dla ich zasobów przyrodniczych. W Parku Żeromskiego, w Parku Kępa Potocka i w Ogrodzie Krasińskich po wykonaniu prac renowacyjnych, zarówno bogactwo gatunkowe awifauny lęgowej, jak i ogólna liczebność ptaków zmniejszyła się od 1/3 do połowy stanu sprzed podjęcia zabiegów. Nie dość tego, niekorzystne zmiany, które zaszły w zespole ptaków, utrzymywały się przez bardzo długi czas, nawet 7-11 lat (Popko 2008, Luniak, Węgrzynowicz 2019). Aby uniknąć błędów popełnionych w innych parkach, wystarczy stosować się do poniższych zaleceń i zadbać o odpowiednie ekspertyzy i nadzór przyrodniczy w trakcie prowadzenia prac.

W kwestii bieżącego gospodarowania i utrzymania parków Morskie Oko, Promenada, Szustrów i Skweru Gwiazda Polski zaleca się:

- **Wykonanie ekspertyzy przyrodniczej w przypadku konieczności usunięcia drzewa** lub jego części, np. ze względów bezpieczeństwa ludzi, będącej podstawą do uzyskania zgody na odstąpienie od zakazu zabijania, niszczenia jaj lub gniazd ptasich oraz niszczenia siedlisk i ostoi. Organem właściwym do wydania zezwolenia na niszczenie siedlisk (zrzucenie gniazd, eliminacja dziupli) lub przeniesienie ich w inne miejsce jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska.
- **Wykonywanie wszelkich prac pielęgnacyjnych, polegających na usuwaniu gałęzi, drzew, krzewów, grabieniu liści poza sezonem lęgowym ptaków** (najlepiej w okresie październik-luty). W sezonie lęgowym takie zabiegi narażają lęgi ptaków na zniszczenie.
- **Tworzenie i utrzymanie wydzielonych „dzikich stref” i barier z chrustu.** W miejscach wrażliwych przyrodniczo (kępy krzewów stanowiące siedlisko lęgowe, fragmenty zadrzewień z gęstym podszytem) należy wyłączać dostęp dla ludzi i psów za pomocą wysokich, naturalnych barier z chrustu i splątanych gałęzi. Modelowanie roślinności w tych miejscach powinno opierać się m.in. o krzewy cierniste (rokitniki, berberysy, głogi), które dodatkowo dostarczają pokarmu ptakom.
- **Pozostawianie martwych i zamierających drzew oraz tzw. „świadków”.** Tam, gdzie nie zagraża to bezpieczeństwu publicznemu, należy pozostawiać stojące fragmenty pni po

wycince drzew (tzw. świadki) o wysokości 3–5 m. Działanie takie sprzyja obecności typowo leśnych gatunków, jak dzięcioły, pętlacze i kowaliki.

- **Wprowadzenie skutecznego nakazu trzymania psów na smyczy** zwłaszcza w obrębie stawów oraz wyraźnego zakazu wprowadzania psów do stawów. Niezbędne są regularne kontrole służb porządkowych oraz akcja informacyjna kierowana do właścicieli psów.
- **Wprowadzenie skutecznego zakazu połowu ryb w sezonie lęgowym.** Należy ograniczyć presję na ptaki wodno-błotne przez wprowadzenie zakazu połowu ryb od początku kwietnia do końca czerwca. Niezbędne są regularne kontrole służb porządkowych oraz akcja informacyjna skierowana do wędkarzy.
- **Dosadzenie kęp krzewów.** Można znacząco podnieść potencjał siedlisk dla takich gatunków jak kos czy kapturka poprzez dosadzenie kilku kęp krzewów, w tym iglastych. Działanie to wzbogaci siedliska bez istotnego ograniczania przestrzeni rekreacyjnej.
- **Zwiększenie powierzchni szuwaru na Stawie Morskie Oko.** Działanie to pozwoliłoby na bezpieczniejsze gniazdowanie ptaków wodno-błotnych w tym miejscu, a także zwiększyłoby prawdopodobieństwo pojawienia się nowych gatunków lęgowych (np. kokoszki czy wodnika).
- **Wywieszenie kilku budek typu E w pobliżu zbiorników wodnych.** Działanie to pozwoli na zwiększenie puli dostępnych siedlisk np. dla krzyżówki, a być może również dla nurogęsi i puszczyka, które mogłyby się zagnieździć na tym terenie.
- **Regularna naprawa i pielęgnacja istniejących budek lęgowych.** Umożliwi to zachowanie populacji dziuplaków wtórnych na przynajmniej dotychczasowym poziomie.
- **Wprowadzenie dużych hoteli dla owadów i kwietnych łąk.** Takie działanie znacząco poprawiłoby bioróżnorodność na poziomie podstawowym, przede wszystkim bezkręgowców, co korzystnie wpłynęłoby również na populację ptaków.
- **Instalacja i bieżąca obsługa w okresie zimowym 2 dużych karmników dla ptaków wróblowych.** Obecnie jest tylko jeden niewielki karmnik i to w złym stanie technicznym, co jak na tak duże parki jest dalece niewystarczające. Może to znacząco poprawić warunki bytowania ptakom wróblowym w okresie zimowym, zwiększyć ich różnorodność oraz ułatwić mieszkańcom ich obserwację i ogólnie popularyzację idei ochrony ptaków.
- **Instalacja i bieżąca obsługa w okresie letnim co najmniej 2-3 pojników dla ptaków.** Działanie to powinno umożliwić bezpieczny dostęp do wody dla ptaków gniazdujących w oddaleniu od stawów, czyli w Parku Szustrów, na skwerze Gwiazda Polski oraz w rejonie Mauzoleum Szustrów.
- **Rezygnacja z corocznego koszenia na wybranych, niewielkich fragmentach terenu.** Chodzi o stworzenie dzikich zakątków w najrzadziej odwiedzanych przez ludzi miejscach. Dobrą lokalizacją dla takich działań może być południowo-zachodni skraj Parku Promenada (nad północ od ul. Boryszewskiej) oraz fragment Parku Morskie Oko w rejonie ul. Słonecznej.
- **Montaż 2-3 dodatkowych, ogólnodostępnych toalet publicznych.** Toalety powinny zostać zlokalizowane w sąsiedztwie terenów otwartych i głównych ciągów komunikacyjnych, wraz z czytelnym oznakowaniem. Pozwoli to ograniczyć płoszenie ptaków lęgowych w kępach krzewów oraz zmniejszyć ilość odpadów pozostawianych w tych miejscach.
- **Kontynuacja działań informacyjno-edukacyjnych.** Wskazane jest prowadzenie działań edukacyjnych oraz kontynuowanie ustawienia tablic informacyjnych przy zbiornikach, informujących o ich bogactwie przyrodniczym oraz zaleceniach służących utrzymaniu tych

walorów, w tym o szkodliwości swobodnego wpuszczania psów do zbiorników wodnych w okresie lęgowym ptaków. Zarówno na terenie parku, jak i w mediach społecznościowych Zarządu Zieleni m.st. Warszawy, należy regularnie przekazywać informacje o: zakazie śmiecenia, dokarmiania zwierząt przetworzoną żywnością, czy obowiązku trzymania psów na smyczy i znaczeniu ostoji bioróżnorodności.

6. Dyskusja i wnioski

6.1. Charakterystyka awifauny

Z uwagi na brak szczegółowych i ukierunkowanych badań ornitologicznych w przeszłości niemożliwe jest prześledzenie zmian zarówno jakościowych jak i ilościowych, zachodzących w zespole ptaków parków: Morskie Oko, Promenada, Szustrów oraz na skwerze Gwiazda Polski.

Stwierdzona liczba gatunków (85) jest relatywnie wysoka i wydaje się adekwatna do powierzchni badanego terenu. Współgra to z wynikami z innych dużych warszawskich parków. Liczba gatunków lęgowych (32) nie jest specjalnie wysoka, ale duże liczebności kilku dominujących gatunków (grzywacz, szpak, modraszka, kwiczoł, wrona, bogatka, kapturka i zięba) sprawiają, że tutejszy zespół ptaków lęgowych osiąga wysokie zagęszczenie. Łączne zagęszczenie w badanych parkach w roku 2025, wynoszące 105,5 pary/10 ha, należy do wysokich na tle innych parków. Wynika ono przede wszystkim z licznej obecności budek lęgowych, stanowiących główne miejsce gniazdowania szpaków oraz w mniejszym stopniu sikor. W warszawskich parkach miejskich i ogrodach, do roku 1996 wykazywano średnie zagęszczenia zespołu ptaków lęgowych na poziomie 50-100 p./10 ha (Luniak 1996). W Łazienkach Królewskich, w latach 1954-1984 stwierdzano zagęszczenia 130-150 p./10 ha (Luniak et al. 1986). W warszawskim Parku Praskim stwierdzono zagęszczenie 118,5 p./10 ha (Chodkiewicz, Smyk 2022) a w Ogrodzie Krasińskich – 110,3 p./10 ha (Smyk, Chodkiewicz 2022). W Parku Skaryszewskim w roku 2025 stwierdzono niemal identyczne zagęszczenie 102 par/10 ha (Rowiński i Hayatli 2026). We wrocławskim Parku Szczytnickim w latach 2011-12, średnie zagęszczenie było równe 92 p./10 ha przy wysokim bogactwie 47 gatunków (Tomiałojć 2013). W czterech dużych parkach Poznania w latach 1981-84 stwierdzono zróżnicowane zagęszczenia wynoszące 37, 104, 146 i 248 p./10 ha (Ptaszyk 2003).

Struktura dominacyjna zespołu ptaków lęgowych jest zbliżona do tej w innych parkach warszawskich (Luniak 1991, Chodkiewicz, Smyk 2022, Smyk, Chodkiewicz 2022) i w innych miastach (np. Grochowski, Szlama 2010, Tomiałojć 2013, Wilniewicz 1997). Wszędzie, zazwyczaj dominują liczebnie gatunki typowo parkowe i synurbijne, jak szpak, wrona siwa (w Warszawie i niektórych miastach zachodniej Polski), grzywacz, kwiczoł, modraszka i bogatka, stanowiąc łącznie duży udział (ponad 50%) w zespole lęgowym. Najcenniejszymi gatunkami lęgowymi opisywanych tu parków są dzięcioł średni oraz dzięcioł białoszy, wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej UE. Z ciekawszych gatunków zalatujących na badany teren w okresie lęgowym warto wymienić np. nurogęś, która przylatuje najprawdopodobniej z pobliskich Łazienek. Brak niektórych gatunków, lęgowych w innych parkach Warszawy, można tłumaczyć mniejszym udziałem roślinności szuwarowej, stosunkowo skąpym podszytem krzewiastym oraz dużą penetracją ludzką.

W okresie migracji wiosennej (12.03-13.05) oraz jesiennej (1.09-30.11) stwierdzono występowanie 69 gatunków, które uznano za przelotne. Grupę migrantów wiosennych tworzyło 55 gatunków, migrantów jesiennych 48 gatunków, w tym 35 gatunków migrantów stwierdzano zarówno w trakcie przelotu wiosennego jak i jesiennego. Średnie zagęszczenie ptaków w okresach migracji wynosiło 154,4 os./10 ha/kontrolę. Brak rozległych i bezpiecznych żerowisk takich jak tereny upraw rolnych czy większe zbiorniki wodne sprawia, że wiele ptaków migrujących pojawia się tylko nad parkami i tylko podczas wysokiego przelotu. Jedynie niektóre ptaki wróblowe (np. bogatka, modraszka) obserwuje się stacjonarnie w nieco większej liczbie żerujące w stadkach. Do najbardziej interesujących stwierdzeń w tym okresie należy kwietniowa obserwacja orlika krzykliwego podczas wysokiego, wiosennego przelotu, a także rzadkie w głębi miast stwierdzenia np. stacjonarnej dziwonii (żerujący młody samiec w maju) czy przelatującego na niskim pułapie dudka.

W okresie zimowania stwierdzono 37 gatunków ptaków o średnim zagęszczeniu 141,5 os./10 ha/kontrolę. Zgodnie z oczekiwaniami awifauna okresu zimowego badanych parków charakteryzuje się zarówno najmniejszym zróżnicowaniem gatunkowym jak i niewielkimi liczebnościami. Pewnym wyjątkiem była np. śmieszka oraz gawron, które właśnie w tym okresie osiągały największe liczebności. Charakterystycznym gatunkiem dla tego okresu była jemiołuszka, która podczas zimy 2025/26 odnotowała w całym kraju dość intensywny nalot, nieobserwowany od co najmniej kilku lat.

6.2. Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona inwentaryzacja wykazała na terenie parków Morskie Oko, Promenada, Szustrów oraz na skwerze Gwiazda Polski obecność 85 gatunków ptaków (4105 obserwacji 8705 osobników). 68 gatunków tworzyło właściwą awifaunę parku, a kolejne 17 stwierdzono wyłącznie podczas przelotu nad parkiem. W skład awifauny w cyklu rocznym weszło: 32 gatunki lęgowe (kategorie A, B i C łącznie), 69 gatunków przelotnych, 14 gatunków zalatujących i 37 gatunków zimujących. Łączne zagęszczenie lęgowe wyniosło 105,5 par/10 ha — wartość wysoka w porównaniu z innymi dużymi warszawskimi parkami o zróżnicowanej strukturze siedliskowej.

Na uwagę zasługuje wysoka liczba lęgowych dziuplaków (np. szpak), w tym 4 gatunków dzięciołów (białoszyi, duży, średni, dzięciołek). Najistotniejszymi zagrożeniami dla awifauny pozostają płoszenie (przez psy i ludzi), a także prawdopodobnie wysoka liczebność wron i wycinanie drzew oraz krzewów. Zachowanie i poprawa obecnego stanu awifauny opisywanych parków wymaga szeregu konkretnych działań poprawiających stan siedlisk i zmniejszających antropopresję.

7. Spis literatury

1. Andrzejewski R., Babińska-Werka J., Gliwicz J., Goszczyński J., 1978. Synurbization Processes in Population of *Apodemus agrarius*. Characteristics of Populations in an Urbanization Gradient. *Acta Theriologica* 23, 20: 341–358.
2. Bocheński M., Ciebiera O., Dolata P. T., Jerzak L., Zbyryt A., 2013. Ochrona ptaków w mieście. RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim.
3. Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.). 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.

4. Chodkiewicz T., Smyk B. 2022. Park Praski. Raport z inwentaryzacji ornitologicznej w roku 2022. Zarząd Zieleni m. st. Warszawy.
5. Grochowski T., Szlama D. 2010. Zmiany składu awifauny Parku im. Chrobrego w Gliwicach w latach 1974-2005. *Ornis Polonica* 51: 296-306.
6. Keller M., Engel J., Zawadzki J., Leszkowicz J., 1987. Metody oceny liczebności populacji lęgowej krzyżówki (*Anas platyrhynchos*) w warunkach miejskich. *Notatki Ornitologiczne* 28: 63-79.
7. Luniak M., 2006. Bogactwo gatunkowe i liczebność fauny wielkiego miasta — przykład Warszawy. *KOSMOS, Problemy Nauk Biologicznych* 55: 45-52.
8. Luniak M., 2019. Dzikie życie w parkach miejskich – jak mu sprzyjać. Zarząd Zieleni m. st. Warszawy (broшуra informacyjna).
9. Luniak M., Marczak P., Jabłoński P.G. 1986. Ptaki parku Łazienki Królewskie (Warszawa) w latach 1954-84. *Acta Ornithologica* 22: 23-50.
10. Luniak M., Węgrzynowicz A., 2019. Wpływ renowacji parków miejskich na ich awifaunę lęgową – przykład z Warszawy. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 75: 3-15.
11. Michalicha M., Mitrus C. 2018. Ptaki jako wskaźnik różnorodności biologicznej miast. *Polish Journal for Sustainable Development* 22: 63-68.
12. Nowicki W., 1992. Zmiany awifauny lęgowej parków Warszawy (1975-1985) oraz zastosowanie skrzynek lęgowych do jej kształtowania. *Acta Ornithologica* 27: 65-92.
13. Ornitho.pl. Baza obserwacji ptaków (dane z lat 2004-2023).
14. Popko J., 2008. Skutki przyrodnicze modernizacji parku Kępa Potocka w Warszawie. *Turystyka i Rekreacja* 4: 29-36.
15. Ptaszyk J. 2003. Ptaki Poznania – stan jakościowy i ilościowy oraz jego zmiany w latach 1850-2000. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
16. Redlisiak M., 2024. Ogród Saski. Raport z inwentaryzacji ornitologicznej wykonanej w okresie 01.09.2023 – 31.08.2024. Zarząd Zieleni m. st. Warszawy.
17. Rowiński P., 2022. Zespół parków położonych wzdłuż ul. Dolina Służewiecka. Raport z inwentaryzacji ornitologicznej w roku 2022. Zarząd Zieleni m. st. Warszawy.
18. Rowiński P. (niepublikowane). Zimowanie ptaków wodnych w Warszawie w latach 2007-2025. Prace w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (Monitoring Zimujących Ptaków Wodnych).
19. Rowiński P., Hayatli F. 2026. Park Skaryszewski im. Ignacego Jana Paderewskiego. Raport z inwentaryzacji ornitologicznej wykonanej w okresie 12.03.2025-28.02.2026. Zarząd Zieleni m.st. Warszawy.
20. Smyk B., Chodkiewicz T. 2022. Ogród Krasińskich. Raport z inwentaryzacji ornitologicznej w roku 2022. Zarząd Zieleni m. st. Warszawy.
21. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. st. Warszawy. Miejska Pracownia Planowania Przestrzennego i Strategii Rozwoju. Warszawa 2021.
22. Sudyka J., Di Lecce I., Szulkin M. 2023. Microclimate shifts in nest-boxes and natural cavities throughout reproduction. *Journal of Avian Biology* 2023: eo3000.
23. Tomiałoć L., 1970. Badania ilościowe nad synantropijną awifauną Legnicy i okolic. *Acta Ornithologica* 12: 293-392.
24. Tomiałoć L., 1980. Kombinowana odmiana metody kartograficznej do liczenia ptaków lęgowych. *Notatki Ornitologiczne* 21: 33-61.

25. Tomiałojć L. 2013. Dlaczego z wyników względnych nie powinno się wyliczać zagęszczenia ptaków ani udziału procentowego w zespole? *Ornis Polonica* 54: 279-292.
26. Trojan P., 1975. *Ekologia ogólna*. PWN, Warszawa.
27. Wardecki Ł., Redlisiak M., Dmoch A., Mateuszczyk H., Życki A., Łukaszewicz B., Smyk B., Chodkiewicz T., Hayatli F. 2023. Ekspertyza oceniająca stan populacji lęgowej gawrona *Corvus frugilegus* na terenie m. st. Warszawy, miasta Radom, miasta Ciechanów, miasta Siedlce, miasta Mińsk Mazowiecki, miasta Garwolin, miasta Nasielsk i miasta Żyrardów. OTOP, Warszawa.
28. Wardecki Ł., Smyk B., Chodkiewicz T., Hayatli F., Redlisiak M., Kęsik P., Łochowska K., Rowiński P. 2024. Ocena liczebności populacji lęgowej łąski (*Fulica atra*) w Warszawie. OTOP, Warszawa.
29. Wilk T., 2016. Kryteria lęgowości ptaków – materiały pomocnicze. Wersja 3 – 16.02.2016. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Marki.
30. Wilk T., Chodkiewicz T., Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L. 2020. Czerwona lista ptaków Polski. OTOP, Marki.
31. Wilniewczyc P. 1997. Ptaki lęgowe Parku im. Staszica w Kielcach wraz z przyległymi terenami zielonymi. *Kulon* 2: 47-51.

8. Załączniki

Załącznik I. Określone grupy gniazdowe dla poszczególnych gatunków ptaków

Lp.	Gatunek	Grupa gniazdowa
1	bażant	nisko
2	bączek	nisko
3	bogatka	dziuple
4	brzeczka	nisko
5	cierniówka	nisko
6	dymówka	budynki
7	dzięcioł białoszyi	dziuple
8	dzięcioł duży	dziuple
9	dzięcioł zielony	dziuple
10	dzięciołek	dziuple
11	dziwonia	nisko
12	dzwoniec	drzewa
13	gawron	drzewa
14	gołąb miejski	budynki
15	grzywacz	drzewa
16	jerzyk	budynki
17	kapturka	nisko
18	kawka	dziuple
19	kokoszka	nisko
20	kopciuszek	budynki
21	kos	drzewa

Lp.	Gatunek	Grupa gniazdowa
22	kowalik	dziuple
23	krogulec	drzewa
24	krzyżówka	nisko
25	kukułka	nie dotyczy!
26	kwiczoł	drzewa
27	łozówka	nisko
28	łyska	nisko
29	mandarynka	dziuple
30	mazurek	dziuple
31	modraszka	dziuple
32	muchotłówka szara	dziuple
33	muchotłówka żałobna	dziuple
34	nurogęś	dziuple
35	oknówka	budynki
36	pełzacz ogrodowy	dziuple
37	piecuszek	nisko
38	piegża	nisko
39	pierwiosnek	nisko
40	pleszka	dziuple
41	potrzos	nisko
42	raniuszek	nisko
43	rokitniczka	nisko
44	rudzik	nisko
45	sierpówka	drzewa
46	słownik rdzawy	nisko
47	słownik szary	nisko
48	sójka	drzewa
49	sroka	drzewa
50	szczygieł	drzewa
51	szpak	dziuple
52	śpiewak	drzewa
53	świerszczak	nisko
54	trzciniak	nisko
55	trzcinniczek	nisko
56	wilga	drzewa
57	wodnik	nisko
58	wrona siwa	drzewa
59	wróbel	dziuple
60	zaganiacz	drzewa
61	zięba	drzewa
62	zniczek	drzewa
63	głównienka	nisko
64	pliszka siwa	budynki
65	łabędź niemy	nisko
66	grubodziób	drzewa
67	pustułka	budynki
68	kulczyk	drzewa

Lp.	Gatunek	Grupa gniazdowa
69	gąsiorek	nisko